er.
eltſioon.

ndus
tleja
Öttel.
tegewusel,
J. F. Laur,
P. Glebow,
НЪ.

Komarow.
l.

üh.
l. a.
Tartu m. 25)
ohtu
ni, Amor
tega.
aw olemine.
kell 6 õhtul.
konb.

üh.
l. a.
Tartu m. 25)
u
Konfetti,
tustega.
õhtul.
mkond.

id üles anda
Pühapäewal
30. weebr.
rmann.

töötarwita-
koja
allinna Pikk
meesterahwa

pf.

limise.
inwen-
asjade

nertsülikooli
pearaamatu-
onides, koo-
te raamatu-
-6.
rp

te.
wähem-
niste wee-
r. 17 a.,
t Pärnu
tes tule-
alitſuſesſe
naſt.

ake ära!
arwita-
e.
owiſt.

m
iku
s tän. 16.

Päewaleht

Ilmub igal äripäewal.

Toimetus ja talitus on Tallinnas, Suurel turul raekoja ees.

Toim. tel. nr. 847. Tal. tel. nr. 311.
Toimetaja kõnetunnid kl. 12—1 lõun.
Ärijuhi kõnetunnid kella 8—1 e. l.

Aadreſs kiht- ja rahakirjadele: „Päewaleht“, Tallinnas (Poſtkaſt nr. 87).

Tellimiſe hind:

1 kuu	poſtiga	75.—	1 kuu	poſtita	68.—
2 „	„	150.—	2 „	„	136.—
3 „	„	225.—	3 „	„	204.—

Wäljamaale 100 marka kuus. — Aadreſſi muutmine 10 marka.

Kuulutuste hinnad on:

Kuulutuſe küljel, ühel weerul 3 marka millimeeter, lehe eesotſas 5 marka ja teksti keskel 6 marka millimeeter teksti weeru laiuſelt. Kuulutuſed tulewad päew enne ſoowitawat ilmumiſt lehe kontoris ära anda. Kuulutuſed, mis hommikul enne kella 9-t ära antakſe, ilmuwad ainult wõimaluſe järele ſama päewa numbris.

Üksik numb
Tarwitamata jäänu
hävitatakſe ära; ſuu
paſt, kui ſelleks ma
tud. Käſikirjad, m
iste poolt ei tule,
arwamata, kui neile
ei ole kirjutatud.
töödel peab ſaatja
all

Nr. 28 Esmaspäewal 31. jaanuaril 1921 XVI

Sõjaminiſtri päewakäſk ſõjawäele de jure tunnistamiſe puhul.

Terwituſed Eesti wabariigile Inglismaalt.

Piiririikide rahwasteliitu wõtmiſel ei ole enam takistuſt ees.

Kewadel wõiwad Inglismaal parlamendi-walimiſed tulla.

Liitlaste konwerents on kommisjoni otſuſed taſu asjus, mis Sakſamaal liitlastele anda tuleb, heaks kiitnud.

Järgmine liitlaste konwerents astub Londonis 28 weebruaril kokku.

Poola ſaadikutekogu on wäikeſe häälte-enamuſega otſustanud weel teiſt parlamendi-koda aſutada.

Greeka wägi on Bruſſa wäerinnal lüüa ſaanud.

Mustafa Kemal nõuab Sèvreſi lepingu põhjalikku muutmiſt, wõõraste wägede Türgimaalt ärawiimiſt ja Türgimaa wabastamiſt ſõjakulu taſuſt.

Armeenia ſeiſukord on meeltheitew. Palju tuhandeid inimeſi on Armeenias nälga ſuremas.

Ameeriklaſed on jaapanlastega Kalifornia küſimuſes kokku leppinud.

Poolamaa ei ole Wenemaaga majanduslistes küſimustes weel kokku leppinud, tema nõuab 70 miljoni kuldrubla, kuna wenelaſed ainult 30 miljoni pakuwad.

Toompea loſſi keldriſt lõhkeaineid leitud.

Sekeldus Eesti lipu päraſt töölistemajas.

Sõjaminiſtri päewakäſk Eesti riigi de jure tunnistamiſe puhul.

Minul on õnn teatada wabariigi ſõjawägedele, et liitlaste ülemnõukogu Pariiſis 26. jaanuaril kell 5 p. l. otſustas ühel häälel tunnistada Eesti wabariiki de jure. Selleks rõõmuſõnumiks, millega Eesti riigi püſiwuſt ſuurriikide poolt tunnistatakſe, neid wanemate riikide pereſſe üheõiguslikeks liikmeks wastu wõttes, on ſuurel määral kaaſa aidanud Eesti rahwawägi, kes oma jõuga maa waenlaſeſt puhastas ja ſellega Eesti riigi jalule aitas. Sõdurite ja wäejuhtide teeneid Eesti riigi rajamiſeks tänutundega meele tuletades olen kindel, et meie rahwawägi endiſelt iga ſilmapilk walmis on, kui ſeda tarwis läheks, oma rinnaga müürina kaitsma meie iſade ja wendade werega kastetud kodumaa pinda iga waenlaſe wastu, kes julgeks katſuda oma jalga üle meie piiri tõsta ja ſellega ſeda püha pinda teotada.

Alla kirjutanud:
ſõjaminister, kindralſtaabi kindralmajor
Soots.

Terwituſed Inglismaalt.

Wälisminister H. Piipi nimele tuli rahwasteliidu Briti ühingu eſimehelt Balfourilt järgmine telegramm:

Palun minu ſüdamlikku terwituſt Eesti tunnistamiſe puhul wastu wõtta. Rõõmustan wäga, et Teie pingutuſed kordaminekuga on krooitud. Loodan, et ſuweräänſete riikide ridadeſſe astudes Eesti õiglaſelt kõigi oma territooriumil aſuwate rahwaste asjus üles astub ja nende arenemiſt noore wabariigi kaſuks kõige ſuurema energiaga toetab. Balfour, eſimees.

Niiſama tuli telegramm kõige ſoojemate õnneſoowidega colonel Tallentſilt, Londoniſt. (Eta)

Piiririigid wõetakſe rahwaste liitu.

Londoniſt. 27. jaan. Liitlaste ülemnõukogu leidis läbirääkimistel Balti wabariikide tunnistamiſe kohta, et ſee tunnistamine niiſama palju tähendab, kui nende wastuwõtmiſt rahwasteliitu, ja wiimane ſellepäraſt kohustatud on neid oma kaitſe alla wõtma. Mõõduandwates ringkondades walitſes arwamine, et neis wabariikides kõik eeltingimiſed nende tunnistamiſeks olemas on, et nende piirid lõpulikult kindlaks määratud ja et nad oma olemasolekuks tarwiliku kindluſe kätte on ſaanud. (L. T. A.)

Uued parlamendi-walimiſed Inglismaal.

Londoniſt. 29. jaan. Raadio. „Timeſi“ teatel on Lloyd George koalitſiooni erakondi üles kutſunud walmis olema uuteks parlamendi-walimisteks, mis kohe päraſt eelarwe maksmapanekut, mail wõi juunil ette wõetakſe. See on Lloyd George'i wastus nende raskenduste peale, mida unionistid temale ja koalitſiooni erakondadeſſe tahawad walmistada. Lloyd George on departemangudele käju annud eelarweid wõimalikult kokkuhoidlikult kokku ſeada. (Eta)

Poola-Wene rahuläbirääkimiſed ei edene.

Poolakad ja wenelaſed ei ole majanduslistes küſimustes ikka weel kokku leppinud. Eſimeſed nõuawad palju rohkem kulda kui Moſkwa walitſus anda tahab. Ligi 70 miljoni kuldrubla tahawad nad ſaada, kuna Joffe ainult 30 miljoni on pakkunud.

Nagu Riia lehtedeſt näha, ſeletas Joffe wiimaſel redaktſioonikommisjoni kooſolekul, et Poolamaa kindlaksjäämine oma majandusliste nõudmiste juure ajawiitmine on ja eesmärgile ei wii.

Dombski wastas, et tema Poola kullanõudmiſt wähendada ei wõi. Selle järele lõpetati kooſolek, ilma et uue kooſoleku päewa kindlaks oleks määratud.

Sakſamaa taſu liitlastele.

Londoniſt. 29. jaan. Reuter. Pariiſiſt teatatakſe: Liitlaste konwerents kiitis heaks kommisjoni poolt wäljatöötatud heakstegemiſe kawa, muutes ainult mõningaid wähem tähtſaid üksikasju.

Täna päraſt lõunat kirjutawad wolinikud oma nimed alla ametlikule dokumendile, mis ſiſaldab wastuwõetud otſuſt.

Konwerents töötab praegu desarmeerimiſe tingimiſed lõpulikul kujul wälja. (Eta)

Londoniſt. 29. jaan. Reuter. Pariiſiſt teatatakſe: Brüsſeli ekspertide konwerents algab 7. weebruaril uuesti.

Heakstegemiſe tingimiſed antakſe Sakſamaale ligemail päiwil teada. Ühtlaſi kutſutakſe Sakſamaa Londoni konwerentſiſt 28. weebr. oſa wõtma. (Eta)

Londoniſt. 29. jaan. Reuter. Pariiſiſt teatatakſe: Liitlaste järgmine konwerents peetakſe ära Londonis 28. weebruaril.

Trahwid, mis Sakſamaale määratakſe, kui ta heakstegemiſe ja desarmeerimiſe tingimiſi ei peaks kindlaksmääratud tähtaegadel täitma, töötatakſe hiljem wälja ja antakſe Sakſa wolinikudele Londoni konwerentſil teada. (Eta)

Senati küſimus Poolamaal.

Warſſawiſt. 29. jaan. Täna oli Poola parlamendis ſenati küſimus uuesti harutuſel. Senati poolt anti 195 häält, wastu 184. (Eta)

Greeklaſed Bruſſa juures lüüa ſaanud.

Baaſeliſt. 25. jaan. „Chicago Tribunele“ teatatakſe Konstantinopoliſt: Greeka wägi ſai Bruſſa wäerinnal türklaste wastukallaletungimiſe ajal, mis kolm päewa kestis, raskesti lüüa. Neli Greeka diwiiſi, kokku 60 tuhat meeſt, olla lööbud. Üheſtainukeſeſt diwiiſiſt langeſid 6000 meeſt wangi.

Sèvres'i leping.

Pariiſiſt. 26. jaan. Pariiſi konwerents harutas ſeiſukorda idas. Inglismaa waidleb Sèvres'i lepingu uuesti läbiwaatamiſe wastu, aga Prantſusmaa ja Itaalia on ſelle lepingu muutmiſe poolt. Küſimuſe otſustamine lükati weebruari lõpuni edaſi, ſeſt ſiis kutſutakſe Londoni konwerents kokku, kes ida küſimuſt harutab. Ka Greeka ja Türgi ſaatkonnad peawad ſelleſt konwerentſiſt oſa wõtma.

Londoniſt. 30. jaan. Reuter. Konstantinopoliſt telegrafeeritakſe: Mustafa Kemal teatas ſuurweſirile, et tema ootab eneſele liitlastelt otſekoheſt kutſet Londoni konwerentſiſt oſawõtmiſeks. Tema tahab konwerentſil nõuda, et wõõrad wäed kohe Türgi territooriumilt ära wiidaks ja et Türgil kahjutaſu maksta ei tuleks. Nii nõuab Mustafa Kemal Sèvres'i lepingu täielikku rewideerimiſt. (Eta)

Austria meeleheitlik ſeiſukord.

Sir William Goode, heakstegemiſe kommisjoni Austria oſakonna eſimees, pidas 14. jaan. Pariiſis kõne Austria meeleheitlikuſt ſeiſukorraſt ja ſelle tähenduſeſt Euroopa kohta. Goode ütles: Heakstegemiſe kommisjoni Austria oſakond on ette pannud kawa, kuidas Austriat wiis aastat jalul hoida, nii et ta iſe käima wõiks hakata. 13. now. tehti kommisjoni poolt liitlastele Pariiſis ettepanek Austriale umbes 50 miljoni naela laenuks anda, misſugune laen wiie aasta peale tuleks ära jaotada. Waheajal muutus uuesti walitud Austria walitſuſe ſeiſukord ikka kriitiliſemaks. Sel walitſuſel ei ole muud wõimu kui ſee, mis tuleb trükipresſiſt; trükipresſi alt tulewa paberi wäärtus aga langeb kiiresti. Wõib juhtuda, et walitſus ſunnitud on lahkuma, ja leidub iſikuid, kes kardawad, et ſee waheſt Austria wiimane walitſus on. Keskwõimu kokkulangemiſe korral on kolm wõimaluſt: Austria ühinemine Sakſamaaga, Austria ärajagamine naabririikide wahel wõi enamlaste hirmuwalitſuſe wõimulepääſemine.

Teatatakſe, et enne kui kõike lootuſt kaotada, tahab Austria walitſus Verſailles'i lepingu art. 80 põhjal rahwasteliidu nõukogu paluda, et Austriat lubataks Sakſamaaga ühineda. Kuid ei ole mõeldaw, et liitlaſed lubakſid Sakſamaale oma wõimu kuni Adria mere kallasteni laiendada. Kui ſee juhtuks, ſiis wõiks üllatatud ilm imestuſega küſida, kes on ſõja wõitnud. Kui Austriale wõimalus antaks oma olemasolu jatkata, oleks ta waheſt kõigiſt riikideſt kõige wähem enamline. Kui temalt aga igaſugune lootus wõetaks, ſiis on wõimata ette arwata, mis juhtuda wõib. Kõneleja ei taha alarmiſt olla, aga kui liitlaſed aitamiſeks midagi ei tee, ſiis peame ſündmuſt ootama, mis igaſuguſe wõimu Austrias häwitawad. Kõigil on teada, et enamlaſed ettewalmistuſt teewad ſelleks, et Wiinis oma kihutustöö ja tegewuſe keskkohta aſutada. Mis Austrias ligemate nädalate jooksul juhtuda wõib, ſelle all kannataks kõige rohkem Prantſusmaa, nii poliitiliſelt kui ka majanduslikult, ja ſellepäraſt loodab kõneleja, et Prantſusmaa temale omaſe ettenägewuſega abinõuſid leiab, kuidas Austria kokkulangemiſt ära hoida. (Eta)

Armeenia meeltheitew ſeiſukord.

Rahwuswaheline Armeenia ſõprade liit on järgmiſe telegrammi awaldanud: Armeenia ſiſemine ſeiſukord on meeltheitew. Karſi ja Aleksandropoli wahel on üle 200 tuhande põgeneja ſurmaga wõitlemas. Kõigil pool walitſeb täielik anarhia; kõigil pool on toidu- ja kütteaineteſt puudus. Iga läbikäimiſe puudus ja wali talw teewad ſeiſukorra weel pahemaks. Meie palume nälgaſurewatele elanikkudele tarbeaineid ſaata.

Ühisriigid Jaapaniga kokku leppinud.

Waſhingtoniſt. 27. jaan. Ühisriikide ſaatkond Jaapanis ja Jaapani ſaatkond Waſhingtonis on Kaliforniasſe rändamiſe asjas ühenduſele jõudnud. Lepingu projekt on mõlemale walitſuſele ära antud.

Weniſelos ja Konstantin.

„Journal de Genève“ kirjutab: Weniſelos on mõne aja eeſt oma ajalehes „Patriſes“ kirja Greeka rahwale awaldanud. Nüüd teatab „Morning Poſt“ ſelleſt lähemalt ja tähendab, et ſee Weniſelosſe eneſe poolt ei ole kirjutatud, waid inimeſe poolt, kes tal lähedal on. Seal öeldakſe kindlasti, et Weniſelos oma töö lõpetatuks peab ja iialgi enam oma jalga Greekamaale ei pista.

Kui kuningas Konstantinil nõu on Weniſelosi tagaſi kutſuda, nagu ta ſelleſt mitu korda on kõnelenud, ſiis teeb ta eneſele tühje lootuſi — Weniſelos ei näe ta oma walitſuſe ajal Greekamaal iialgi.

Edaſi ſeiſab ſeal kirjas: Wiktor Emanuelil oli Cavour, Wilhelm I Bismarck; mõlemad on oma riigimehi toetanud. Aga Konstantin on oma walitſuſe eſimeſeſt päewaſt ſaadik ſelle mehe tööd takistada katſunud, kes Greekamaa kui wäikſe, nõrga ja purustatud riigi eeſt on leidnud ja ta kümne aasta jooksul tugewaks, õitswaks ja lugupetuks on teinud. Weniſelos on nüüd ajaloo päraſt ja ta oskab ajaloos Konstantini wäikeſt iſikut ja Greeka rahwa ſuurt ülekohut õieti hinnata.

„Morning Poſti“ ſõnumiſaatja liſab ſellele juure, et ſee kiri Ateenas ſuurt tähelpanu on äratanud.

Leedu ja Wenemaa.

Nõukogude Wenemaa eſitaja Kownos Axelrod on Leedu wälisminiſtrile kirja ära annud, milles ſeletatakſe, et kõik jutud nõukogude walitſuſe oſawõtmiſe kohta rahutusteſt Kownos, mida 15. jaan. kawatſetud, täiesti põhjendamata on. Wene walitſus hoidwat Leedu walitſuſega tehtud lepinguſt kõwasti kinni.

Paderewski lahkub.

Paderewski on eneſe Poolamaa eſitaja ametiſt rahwasteliidu juures lahti palunud ja Poola walitſus on ſelle palwe wastu wõtnud.

Londoniſt. 29. jaan. Raadio. Warſſawiſt teatatakſe: Paderewski on palunud, et ta Poola eſitaja kohusteſt rahwasteliidu juures wabastataks. Paderewski lahkub ſellepäraſt, et ſotſialistid temale kui diplomaadile alataſa ſalamatuſt ette heidawad. Kõneldakſe, et Paderewski muuſika juure tagaſi tahab pöörda ja reiſi Ameerikasſe ette wõtta.

Paderewski lahkumispalwe on Poola walitſuſe poolt wastu wõetud. (Eta)

Ungari wälispoliitika.

Ungari uus wälisminister Dr. Gratz, kes enne Wiinis ſaadikuks olnud, ſeletab: Ungari wälispoliitika peaülesanne on kallaletungimiſe tagaſitõrjumine, mis nõukogude Wenemaa poolt tulla ähwardab. Selle hädaohu wastu peawad riigid üheskoos wõitlema, ſeſt teda ei tunne mitte ainult Ungari, waid kõik Wene naabririigid. Wäljamaa ajakirjanduſes laialilaotatud jutud, nagu oleks Ungaril kallaletungimiſe nõu, on nõuk. Wenemaa ja Ungari waenlaste poolt tulnud. Tõepooleſt ei mõtle Ungari õnneküttimiſe peale. Kui naabrid ſelleſt aru ſaawad, ſiis kaotab wäikſe liidu poliitika oma terawuſe Ungari wastu.

Suur ſündimiste arw Inglismaal.

Inglismaal ja Waleſis on 1920. aastal rohkem lapſi ſündinud kui ühelgi aastal enne 1910. aastaſt ſaadik. Surnud on aga wähem kui ühelgi aastal 1862. a. ſaadik, mil Inglismaal alles 20 miljoni inimeſt elas.

Taſu kuningas Konstantinile.

Londoniſt. 28. jaan. Ateenaſt teatatakſe, et aastamakſu kuningas Konstantinile ſuurendada tahetakſe. Seni oli ta 800 tuhat naelſterling, edaspidi peab ta kaks korda nii palju olema. Peale ſelle on otſustatud kuningale iga wäärſilwiibimiſe aasta eeſt 80.000 naelſterlingi otſekohe wälja makſa.

Ülikooli teated.

Dr. S. Talwik dotſendiks.

Dr. S. Talwik, kes hiljuti oma wäitekirja kaitſes, on arstiteaduskonna poolt kohtulik-arstiteaduſe õpetooli dotſendiks walitud. Seni oli kohtulik-arstiteaduſe õpetooli õpejõuks profeſſor A. Ucke, kes nüüd aga patoloogia, anatoomia ja üleüldiſe patoloogia profeſſoriks on määratud.

Prof. A. Thomſon.

Hiljuti tuli weneaegne profeſſor A. Thomſon Wenemaalt Tartu tagaſi. Talle on nüüd põllumajanduſe teaduskonna poolt ülesandeks tehtud ettelugemiſi ajuti pidada oma erialal dotſendi kohuste täitjana.

Dr. Priima aſſiſtendiks.

Sõjawäe terwishoiu walitſuſe poolt on Dr. Priima ülikooli juure aſſiſtendiks ette pandud.

Taani kirjanduſe ſaamine.

Hiljuti otſustas ülikool Prantſuſe ülikoolidega kalaala wäitekirju wahetama. Nüüd on Eesti ſaadik Dr. Kallas Helſingis ülikoolile ette pannud Taani teaduſe akadeemiaga ühenduſeſſe astuda taanikeelſe kirjanduſe ſaamiſeks.

Annetus ülikoolile.

Parun Hoyningen Huene on ülikoolile annetanud aastate jooksul kogutud kodumaa lindude peſade kogu.

Sport.

Keskkoolide kiiruiſutamiſe wõistluſed.

Pühap. 30. jaan. ſ. a. peeti „Kalewi“ liuwäljal Tallinna keskkoolide waheliſi kiiruiſutamiſe wõistluſi, mille korraldajaks oli Tallinna koolinoorſoolidu ſpordioſakond.

Peetud wõistluſed pakuwad huwituſt ſaawutatud reſultaatide pooleſt, kuna meie ſpordi paremateſt edustajateſt on terwe rida kooliõpilaſi ja mitmed nooremad ſelleks head lootuſt annawad. Peetud wõistluſed on ka paremaks tunnistuſeks meie kooliõpilaste tubliſt ſportliſeſt arenemiſeſt. Wõistluſel eſineſid tänawuſel taliſpordi hooajal eſimeſt korda ka naiswõistlejad. Wõistlusteſt oſawõtjate arw oli üle 20, neiſt naiswõistlejaid 6. Jooksumaaks oli 500, 1500 ja 5000 meetrit. Jooksud olid oſawõtjatele kolme klasſi jaotatud: 1. klasſ — panſhidel, 2. klasſ — ſirgetel ja 3. klasſ — kõweratel uiskudel.

Wõistluste tagajärjed on järgmiſed: 1. klasſis: 500 meetrit — 1) Jeg (2. reaalkool) 55,4 ſek.; 2) Rubli (õhtukeskkool) 55,9 ſek.; 3) Jätſa (linna meesgümn.) 58,8 ſek.

1500 meetris: 1) Jeg 3 min. 2,4 ſek.; 2) Rubli 3.4,9 ſek.; 3) Erneſaks (2. reaalkool) 3.8,2 ſek.

5000 m.: 1) Jeg 11.41,8 ſek.; 2) Jätſa 11.42,7 ſek.; 3) Erneſaks 11.56,2 ſek.

2. klasſis: 500 meetrit — 1) Kull (linna meesgümn.) 1.10 ſek.; 2) Treiberg (2. reaalkool) 1.14 ſek.; 3) Haho (kaub.-kool.) 1.16,2 ſek.

1500 m.: 1) Kull 3.55,7 ſek.; 2) Ree (1. reaalkool) 4 min.; 3) Haho 4.1 ſek.

3. klasſis: 500 meetrit — 1) Sprantsmann (1. reaalkool) 1.12 ſek.; 2) Piiſa (õhtukeskk.) 1.14,3 ſek.; 3) Aaw (kunstikool) 1.19,3 ſek.

Punktide järele on koolideſt eſimeſel kohal 2. reaalkool 13 punktiga; 2) linna meesgümnaaſium 9 punktiga; 3) õhtukeskkool 6 punktiga; 4) 1. reaalkool 5 punktiga.

Naiswõistluſt peeti ainult 500 meetris. Tagajärjed: 1) Määr (2. tütarl. gümn.) 1.35,7 ſek.; Prii (2. tütarl. gümn.) 1.46,7 ſek.; 3) Under (1. tütarl. gümn.) 1.49,3 ſek.

Koolideſt eſimeſel kohal 2. tütarl. gümn. 5 punktiga, teiſeks 1. tütarl. gümn. — 1 punkt.

Punktid on arwatud wõistluſel ſaadud kohtade järele, nii eſimene koht — 3 punkti, teine — 2 p. ja kolmas — 1 punkt.

Wõistluste lõpus anti igas klasſis eſimeſele wõitjale aumärgina loorberipärg. —ſkr—

ERNST FELDT --- TALLI
Pikk tän. 16. Päewapildi tarbeasjade kauplus.

MÜÜN LADUST:
Hauff-Ultra rapid plated, igas suuruses, „A
plated, igas suuruses, bromhõbe paberit, ru

LEONAR-RANO POSTKAARDID:
bromhôbe postkaardid, poolmatt, metol, hydrohi
special-ilmutaja, Natr. sulfit, kali carbonic., bromka

FILMID IGAS SUURUSES:
Agfa-Filmpack, magnesium (Blitzlicht) jne.

PÄEWAPILDI-APARAADID:
10×15 Ica-Ideal Zeiss Tessar 4,5
„ „ „ „ „ dopp. Protar 6,
„ Göerz Tropen Ango „ Dagor 6,
9×12 „ „ „ „
4½×6 „ Tenax „ „ 6,
9×12 Ernemann Spiegel Reflex, Tessar 4,
6×13 „ „ „ „
8×14 Kodak 3-a Tessar 6,3
Film Kodak'id 4×6½, 6½×11, 8×14 cm.

◆ ◆ ◆

„Apollo“ 31. jaan. 1. ja 2 weebr. ſ. a. Huwitaw eeskawa. „Marodö
korraga.“ Jant lauludega 2. waat. A. Trilljärwe tõlge. Teg
punaste walitſuſe ajal Haapſalu ligidal paruni mõiſas. Tükis tulewad ülihuwi
elamiſed, kriitiliſed ſilmapilgud ja mitmeſuguſed põnewad momendid. Milles ka
Diwertiſſement Uued huwit. numbrid. Etenduſe ajal publikumil üllatus, hu
1-ſe kl. orkester hr. W. Kaljo juhat. Ligemalt müürilehtilt.

◆ ◆ ◆

Tänaſt lehte on 4

Teate

„Estonia“

Täna, esmaspäewal, „Q
Neroaegſeſt Roomaſt 7. pildis
fantastiline operett „1001
muuſika.

Uued põlewkiw

Nagu riikliſe põlewkiwi
tab, hakkawad 1. weebruariſt
eraaſutustele uued põlewki
Nimelt makſab (franko wa
1. ſort 22 marka puud, 2.
ja 3. ſort 10 marka puud.
jääb hind endiſeks, ſ. o. 16 m
ja 7 m. puud.

Toompea loſſi keld leitud

Neil päiwil, kui Toom
ristati, leiti juhusliſelt 30
Ruumid pandi kange wahi
wäeſt eriteadlane kohale, k
ristas.

Millal ja kes ſelle ai
tanud, on alles ſelgitamata

Sekeldus Eesti lipu majas

Nagu waremalt teataſi
Allikſo S. Karja tän. nr.
tööliste ametiühiſuſed aſun
ja peitis ära.

Hoolſa otſimiſe järele
pööningult üles ja pandi
Kui eila töölistemajas
teti kooſolejate poolt ka pur
litſei laskis ſelle, kui luba
maha wõtta.

Selle politſei korralduſe
et Allikſo eestwõttel Eesti
kisti ja ära peideti. Sama
maja ees kiſa ja ärewus
Eesti lipp otſiti weel
wälja. Maja ette kogunud r
politſei laiali.

Rongiõnne

30. jaan. päewal jooksid
pooljaamade wahel kaubaron
posti- ja ametlik wagun roob
oli postiwaguni mõlemate te
eſimeſe telje murdumine. M
rong wälja. Wagunite üleſt
tundi. Inimestega õnnetuſt
Õnnetuſe päraſt jääwad
6—7 tundi hiljaks.

Rongiõnnetus N

Haapſaluſt tulew ſegaron
Nõmmelt linna poole liikuma
kuſt pöörang umbteele juhtis,
lõpuni jõudes ſelle tõkked pu
kümme mööda maad edaſi.
juhtunud. Eſimeſed wagunid

Tallinnaſt wälja tellitud
jäänud wagunid reiſijatega li

Kraawi jooksnud waguni
miſe kallal töötati kuni pü
duril tähtſamaid wigastuſi e

Kuna päewal umbteelt t
nid ära wiidi, ſiis oldi nähte
rang umbteelt ära pöörata.

Rööpaſeadja tõendab aga,
umbteelt ära pööranud, kuid
juhtis, ſeda ta ei tea. Olle
res märkas ta küll hädaohtu,

Madam Curie'ſt ja raadiumiſt.

Pariiſi linn ostab terwishoidliſeks ja teaduslikuks otstarbeks kaks grammi raadiumi; ſee makſab kaks miljoni franki. Ajalehe ſõnum.

Teadet Pariiſi linna raadiumi ostu kawatſuſeſt lugedes, tuli meele kooſolek, mil raadiumi ülesleidja proua Curie — Pariiſi ülikooli profeſſor — kõnega ſelle imeliku ürgaine üle mullu eſimeſt korda rahwa ette astus ja pariislastele ſüdame peale pani hoolt kanda, et Prantſuſe pealinn ſaaks omale wääriliſe raadiumiga arstimiſeaſutuſe.

Nagu ſõnumeſt näha, oli ſuure naisteadlaſe eſinemiſel mõjuwad tagajärjed; ſee ei wõinud teiſiti ollagi, ſeſt need owatſioonid, mis ſellele kuulſale uurijale ja leidjale awaldati, oli küllalt tähendusrikkad. Mul oli wõimalik kõnet pealt kuulata ja kiiduawaldusteſt oſa wõtta.

See oli Pariiſi kunstide ja käſitöö konſerwatooriumi rahwalikul loengul, ühel pühapäewal. Awar amfiteaatrikujuline kuuldeſaal oli alt üles juba tund aega enne kõne algust täiskiilutud tuhandeteſt, kes kannatlikult ootſid kuulſuſe kõnetooli ilmumiſt. Selle lähedal katſetelaual oli näha mitmeſuguſeid aparaate, mineraale ja wähemaid asju. Publikumi keskele kuuldeſaali paigutatud oli udupiltide näitamiſeks projektſioonlatern. Iſegi päewapiltnik oli kõnetooli ümbruſeſſe mahutatud walitud publikumi ſelja taha nurka pugenud, et kuulſa naisõpetlaſe etteastumiſt pildistada.

Proua Curie on kaunis pika kaswuga kõhn daam. Ta ſeljas on pikk must kleit, mille küljes puudub igaſugune koketerii. Weidi kahwatu ootamata ſuure publikumi ees, kes teda elawate käteplakſutustega wastu wõtab, aſub ta kõnetooli. Kuid meil on harjunud kõnelejaga tegemiſt, proua Curie on Sorbonnes füüſikaprofeſſor, — ta walitſeb eneſe üle ja algab rahuliku kõlawa häälega kõnet, mis woolab ſelgelt kui allika weſi, ja ainult aeg-ajalt astub ta katſetelaua taha, et näidata tegelikult raadiumi omaduſi wõi lasta ſeda teha omal aſſistendil, iluſal, ſirgel, weel noorel, peenel herral.

Raadiumi emanatſiooniga, gaaſiga, katſeid tehes — proua Curiel oli parajasti torukene käes — käib plahwatus: torukeſeſt läheb tulejuga üle läheduſes istuwate daamide ja herrade peade päewapiltniku poole. Proua Curie näeb päewapiltnikku peade tagant tema poole pöördud üleswõtmiſe aparaadiga ja annab, põhjust aimates, märku mehel kaduda. See kadubki aparaadiga kähku.

Mis on ſiis raadium?

Ühede arwamiſel, kes kahtlewad, kas ſiin ülepea elemendiga tegemiſt, — ſeletamatu küſimismärk, teiste arwamiſel, — jõuallikas kõigi loodusnähtustele, — me tahame ſiin küſimust lühidalt, nii käſitada, nagu ſeletab meile proua Curie ja näitawad tema katſed loengu ajal.

Raadiumi leidmiſele walmistaſid teed Röntgeni ja Becquereli leiduſed. 1895. a. leidis eſimene, et tugewa elektriwoolu läbilaskmiſel wäga õrendatud õhuga Crookes'i torukeſeſt tekib kiirgi, millede omadus waremalt tuntud kiirgedeſt lahku läheb, mis tungiwad iſegi läbipaiſtmatuiſt kehadeſt läbi, mis ſelleſt wõib märgata, et kui teine poole niiſuguſt keha fluoreſtſeeriwat ainet panna, näit. tſüanis baarium plaatinat warjuſirmil, ſee hiilgama lööb. Kui aga panna fluoreſtſeeriwa warjuſirmi aſemele ſellekohaſelt walmistatud päewapildiplaadi, ſaame negatiiwi ehk warjupildi, millel läbipaiſtmata keha oma oſade tiheduſe järgi pildistatud: tihedamad kohad heledamad ja õredamad tumedamate warjudega. Kui me, ſuuremaks ſelguſeks, Röntgeni kiirgi laſeme läbi inimkeha, ſiis ſaame warjudeſt kokku pandud ſiſikonna pildistuſe ſelle järgi, kuidas elundite tihedus. Ütleme, kellegil meiſt on kehaſſe kuul ſattunud, mis kiirgedele wastu paneb ja warjupildis kõige heledama täpi jätab, poſitiiwis muidugi kõige tumedama, — ſellega wõiwad need kiired inimkonnale äraarwamata kaſu ſaata. Arstiteadus ongi need kiired, mis Röntgen x-kiirgedeks nimetas, iks-kiirgedeks, ſeſt ſiin oli tegemiſt tundmata ſuuruſega, — arstimiſe teenistuſeſſe pannud. Wõib ju nende abil ſilmale nägematuid ſiſemiſi wigastuſi tundma õppida. Leidja auks nimetati x-kiired Röntgeni kiirgedeks. Tuli pea awalikuks, et need kiired ka häwitawalt wõiwad mõjuda, mis õpetas üheſt küljeſt arste ettewaatuſele, teiſeſt küljeſt aga Röntgeni kiirgi nahahaiguste ja kurjade kaswajate, nahatiiſikuſe ja wähjahaiguſe wastu tarwitama. Selleſt tekkis uus arstimisharu: arstimine Röntgeni kiirtega ehk röntgenoteraapia.

Aasta hiljem leiab Pariiſi Loodusteadusliku muuſeumi Cuvier'majakeſes töötaw Prantſuſe teadlane Henri Becquerl, kes uuris, kas walguſe mõjul fluoreſtſeeriwad olluſed wõiwad kiirgi heita, et uraanium ja ſelle ühenduſed heidawad iſeäraliſi kiirgi. Need uraaniumi kiired näitaſid x-kiirgede omaduſi: mõjuſid musta paberiſſe mähitud päewapilt-plaadi peale ja tühjendaſid laaditud elektroſkoopi.

Ja otſe wiimane — elektroſkoop — mängis kiirgmõjuliste, ehk, nagu neid nimetati wõõrakeelſe ſõnaga, radioaktiiwſete ainete tundmaõppimiſes eſimeſejärguliſt tähtſust. Kui elektroſkoopi elektriga laadida, wõib hästi ehitatud elektroſkoop mitu tundi, iſegi mitu päewa, elektrit alal hoida. Nii pea kui ſellele aga mõnda uraaniumi ühenduſt lähendada, tühjeneb elektroſkoop: uraaniumi kiirgede mõjul kaotab õhk elektroſkoobi ümber oma iſoleeriwa ehk eraldawa omaduſe, ja elekter läheb oma teed. Pandi tähele, et mida tugewama radioaktiiwſuſega (kiirgmõjuga) on ollus, ſeda kiiremini elektroſkoop tühjeneb.

See asjaolu wiis noore Poola naisteadlaſe, Warſſawi keskkooliõpetaja Sklodowski tütre, kes 1891. aastal 21. aastaſelt Pariiſi ülikooli matemaatikat ja füüſikat õppima läinud, hiljem ſelle lõpetanud, eſimeſe teadusliku aukraadi omandanud ja 1897. a. Prantſuſe profeſſorile Pierre Curiele mehele läinud, meie kõneleja, mõtte peale, kas ei ole weel teiſi kehaſid, mis heidawad kiirgi, nagu Becquereli leitud uraaniumi kiired. 1898. a. leidiski ta, nimetatud uurimiswiiſi tarwitades, et tooriumi ühenduſed ſarnaſelt mõjuwad. Uurija jõudis otſuſele, et ſee on tooriumi ja uraaniumi aatomite omadus.

Proua Curie wõttis uurimiſe alla uraaniumi ja tooriumi mineraalid ja leidis, et need kõik on raadioaktiiwſed. Weel enam, ta pani tähele, et mõned nendeſt weel ſuurema mõjuga on, kui uraanium ja toorium, mis teda mõttele wiis, et nendes mineraalides peab warjul olema weel ſuurema mõjuga algaine, mida wõiks keemiliſelt mineraaliſt lahutada, eraldada. Selle töö wõttis ta ühes oma mehe Pierre Curie'ga ette ja leidis kaks uut elementi, polooniumi ja raadiumi. Eſimeſe nime pani ta, nagu näeme, oma Poola iſamaa auks, teine nimi tähendab „kiirgainet". Hiljem leidis Debierne aktiiniumi. On olemas weel muidki kiirgmõjuliſi aineid. Kõiki neid nimetatakſe ühiſelt raadioelementideks ja nende ühiſt omaduſt raadioaktiiwſuſeks.

Uurijatel läks korda — ja ſeda on ka mujal tehtud — uraaniumi ärtſiſt raadiumi wälja eraldada, mis ſuure töö ja kuluga ühenduſes. Nii wõib uraaniumi ärtſi üheſt tonniſt (61 pd.) ainult mõni kümnendik grammi, ſ. o. wäikſe ſulepea otſa täis, raadiumi ſaada, millega tema kõrge hind ſeletatud. Uurijatel on wõimalik olnud raadiumi ſoolaſid walmistada ja nende abil raadiumi ſpektrumi ja erikaalu (226) kindlaks teha. Mitte asjata ei ole proua Curie Nobeli auhinna oſaliſeks ſaanud.

Meie wõime ſiin raadiumi omaduſte juures õige wähe peatada. Raadiumil on kolmeſuguſeid kiirgi, nagu Crookes'i torus Röntgeni kiirgede puhul. Alfakiired wõiwad ainult mõni ſentimeeter läbi õhu tungida ja metalli ainult ükskümnendik millimeetrit. Beetakiired on läbitungiwamad; need wõiwad, näit., mõne millimeetri pakſuſe aluminiumi lehekeſeſt läbi tungida. Kõige läbitungiwamad on gammakiired; need tungiwad õhus laiali ja mitme ſentimeetri pakſuſeſt tinaſt ja rauaſt läbi, iſeäranis aga inimeskehaſt. Wiimastel on Röntgeni x-kiirgedega ſarnaduſt, kuid kõlbawad wähem pildistuſe jaoks, ſeſt nad tungiwad ühetaſaſelt pehmeteſt ja kõwadeſt oſadeſt läbi.

Raadiumi kiired ioniſeeriwad õhku, ſ. o. lahutawad õhugaaſide molekülle ehk oſakeſi koost ära elektriga laaditud piſioſakestesſe ehk ioonidesſe, mille läbi on elektril waba liikumiswõimalus, nagu meie teame katſeteſt elektroſkoobiga. Sel nähtuſel on ſuur tähtſus. Meteoroloogiliſed ilmutuſed, õhu elektriſeerimine, pilwed, müristamine jne. põhjenewad ſelle peal. Raadioelemente tuleb küll hirmus wäikestel hulgakestel ette, kuid nad on ſelle eeſt wäga laiali laotatud ja nende mõju loodusnähtuste peale ſuur.

Raadiumi kiired kutſuwad wälja waremalt tundmaõpitud walguseffektid, fosforestſeerimiſe tſüanisbaariumplaatinal ja wääwlistſingil. Kui ſuurendamiſe klaaſiga niiſuguſt rohekalt hiilgawat pinda waadata, ſiis on näha pilt, nagu tähti ſätendawal taewal. Nagu elektroſkoobi abil wõib raadiumi hulka mõõta, wõib nende ſätendawate täpikeste abil lugeda raadiumi kiirgi.

Raadiumi kiired kutſuwad wälja ka keemiliſi effekte. Klaas, portſelaan, email läheb lillakaks wõi pruuniks, weſi — lõhkewaks hapniku ja weſiniku ſeguks. Raadiumi lahus tekib alataſa gaaſi, raadiumi emanatſiooni, millel ſuur praktiline tähtſus.

Radioaktiiwſed ained annawad ſoojuſt; raadiumi läheduſes on ſoojus alati põrmukene kõrgem. Nagu raadiumi õhuelektriſeerimiſel, on ka ſelle aine ſoojuseffektil ſuur tähtſus: aitab maakera ſoojuſe taſakaalus hoida. Radioelemendid lükkawad raadiumuurijate arwamiſe järgi ümber õpetuſe nagu läheks maakera alataſa külmemaks; mitte külmemaks, waid ſoojemaks läheb ta radioaktiiwſeteſt aineteſt…

Tegelikult kõige tähtſam on raadiumi kiirgede mõju organismide peale. Kiirgede liig rohkel ja kestwal mõjumiſel wõiwad häwineda nii taime kui looma koed, kuid nõrgal annuſel on wastupidiſed, ergutawad tagajärjed. Raadiumi kiired mõjuwad iſeäranis tuntawalt kiirelt kaswawate kudede peale, nagu on kõikſugu kaswajad; ſelleſt tema tähtſus arstimiſel.

Enne kui raadiumi tarwitamiſe wõimaluſi igapäewaſes elus lähemalt puudutada, peame radioaktiiwſete ainete moonduste juures weidi peatama. Need ained annawad eneſeſt, nagu nüüd teame, kiirgi, nägemata, kuid materiaalſeid oſakeſi, mis tungiwad lihaſt ja luuſt, iſegi metalliſt läbi. Sellega lagunewad ja wähenewad nad. On wälja arwatud, et raadium 1600 aasta jooksul poole omaſt koguſt kaotab. Noh, ſiis peaks raadium olema maakeralt otſas. „Ei", ütlewad raadiumiteadlaſed, „raadium tekib alataſa uraaniumiſt juure, taſakaal jääb alles." Raadium moondub wähehaawal teiſteks aineteks. Ta laguneb gaaſikujuliſteks aineteks heeliumiks, mis kaob alfakiirgedena, ja raadiumi emanatſiooniks. Wiimane wäheneb iga nelja päewa jooksul poole wähemaks, heites omakorda kiirgi ja järgi jättes nüüd ſeinte külge nägemata raadioaktiiwſe pära, mis aga kaob mõne tunni jooksul. Nii ei ole raadium küll mitte ühtlane aine, ſeſt nimetamata raadiumi kõrwal on temas moondumisprodukte. Uraanium, raadium ja aktiinium on ühe perekonna liikmed, kuna toorium lahus ſeiſab. Uraaniumiſt tekkides muutub raadium kord korralt teiſteks aineteks, muu ſeas ka polooniumiks, ja lõpeb wiimaks — ſeatinaga… Sic transit gloria mundi. Tooriumi lagunemisproduktide ſeas on wäga tähtis meſotoorium, mille iga ſeitſe aastat ja mis tarwitatakſe, nagu raadiumi, arstimiſeks.

Raadium annab mitmele õpetlaſele õiguſt mateeria ühtluſt kaitsta, mille järgi keemiliſed elemendid ehk algained üheſt ürgaineſt tekkinud. Raskemate ainete aatomid on kõige kergemate ainete, weſiniku ja heeliumi aatomiteſt kokku pandud.

Tegelikus elus on raadioelementidel kahteſugu ülesanded: pimedas hiilgawate wärwide walmistus ja arstimisülesanded. Kui wääwlistſinki wähekeſe raadiumi wõi meptooriumi liſada, wõib ſelleſt wärwi walmistada, mis teeb pimedas nähtawaks ſellega wärwitud asjad, näit. tunninäitajad, numbrid ja kellajaotuſed. See oli wiimaſes ſõjas tarwitatud. Sõja ajal wõib ſeda kõikſugu ſignaalide, märkide ja teednäitajate wärwimiſeks tarwitada. Ka rahuajal wõiks niiſuguſe wärwiga, kui raadioaktiiwſed ained odawamaks lähewad, wärwida pimedaid käikuſid, näit. kaewandustes ja kohtades, kus ei tohi tuld ſüüdata; wõiks wärwida kellanuppuſid, lukkuſid, tänawate nimelaudu jne.

Tähtſamaks tulewad aga lugeda raadiumi ülesanded arstimiſes. Raadiumi kiired lubawad terweks arstida mitmeſuguſeid nahahaiguſi, nahapealſeid kaswajaid, ſöötraiga jne. On hakatud raadiumiga iſegi jooksjahaiguſt ja närwipõletikku arstima. Sõjas arstiti raadiumiga haawu, mis ei tahtnud paraneda. Kuid kõige tähtſamad tagajärjed on ſaadud raadiumiga wähjahaiguſe arstimiſel. Sel puhul ütlewad meie kirurgid küll üleolewalt, et üle kõige käib nuga…

Raadiumiga arstimiſel on tähelepandud, et wõib kalli ja kergesti kaotſi mineva raadiumſoola joodetud torukeſe ehk ampulli aſemel tarwitada ampullides raadiumi emanatſiooni, mis ſaadakſe raadiumiſt ja raadiumi weeſt, mille iga küll lühikene, kuid mis ſunnib neid terwe mõjuaja tarwitama. Kuna raadium ja meſotoorium ſellekohastes wabrikutes walmistatakſe, wõib raadiumi emanatſiooni laboratooriumides walmistada. Raadiumi walmistus ſai oma alguſe Prantſusmaal, kes ſeda kalliſt ainet teiſtele maadele müüs. Nüüd aga walmistawad ka mitmed teiſed maad raadiumi, iſeäranis Ameerika. Siiski on ſeni kõiges maailmas walmistatud raadiumi hulk, proua Curie arwates, kõigeſt wiiskümmend grammi, prof. Dr. Regaud' arwamiſel aga, olgu kõrwalt öeldud, poole rohkem. Raadiumi walmistuſeks tarwitatakſe uraaniumi mineraale ehk ärtſe: Böömi pechblendet, Ameerika karnotiiti ja Portugali autuniiti; meſotooriumi walmistuſeks, mida iſeäranis Sakſamaal tarwitatakſe, monatſiiti, milleſt ſaadakſe tooriumi ja tſeeriumi Aueri lambiſukkade jaoks.

Uuemal ajal on tähelepandud, et paljud terwiswee allikad ſiſaldawad raadiumi emanatſiooni, mida wõib koguda. Nii on Itaalias üks ſelle pooleſt iſeäranis rikas allikas. Proua Curie ütleb, et kõik maad peawad oma raadiumi allikaid, olgu mis näol tahes, kaſutama hakkama ja raadiumiga arstimisaſutuſi looma. Meil Eestis on helpanu juhitud meie ſupeluskohtade muda pea mis ſiſaldawat radioaktiiwſeid aineid.

Kuna Inglismaal ja Ameerikas mitu ſu raadiumiga arstimiſe eriaſutuſt olemas, ei oln niiſuguſt Prantſusmaal. Prantſusmaal on, n gu Dr. Regaud „Paris Mèdical'is'" 1919. kaebab, paljude arstide käes wäikeſed hulgake raadiumi, millega üksikult midagi tõſiſt ei ole ä teha, kuna puudub aſutus, kus oleks tõſiſeks ars miſeks tarwilik hulk raadiumi ühes koos käepära Sõja ajal aſutas proua Curie iſe Pariiſi ülikoo Raadiumi instituudis haawatud ja haigete sõ wälaste arstimiſeks raadiumi emanatſiooni arstimismaja, mille juhatajaks on prof. Regaud. Proua Curie ſoow, et Pariiſi raad miga arstimisaſutus ſaaks tarwiliku hulga ſ tähtſat arstimisainet, hakkab täide minema.

Kõnet ſaatſid katſed, mis tõendaſid raadio tiiwſete ainete omaduſi kõigile ſilmanähtawa Suur oli ſiis ka kuulajate tähelpanu ja huwit kõne ja katſete wastu. Kõneleja laſi linale ka p ta heita ſelleſt, kuidas walmistatakſe raadiumi raadiumi emanatſiooni, ning wiletſat laborat riumi, kus ta oma kadunud mehega pidi eſia ſuuri uurimiſi toimetama. Ta tähendas ſ pildi juures, et tööd wõib teha ka wiletſas t kojas. Nüüd on raadiumi uurimiſeks Pari terwe instituut olemas, milles töötab ja p ettelugemiſi proua Curie. Instituut aſub Pie Curie uulitſal, mis ſai tema kadunud mehe ni kes mitme aasta eeſt üle uulitſa minnes g alla jäi ja ſurma ſai.

Ettekanne, mis umbes kaks tundi kes wõeti ſuure anditooriumi poolt kiiduawaldust wastu, mis ei tahtnud raugeda. Keegi ſa kuues iſand pidas tänu- ja kiidukõne ja an liigutatud naisprofeſſorile kätt rahwa ees, n uue tormiliſe kiiduawalduſe wälja kutſus. K ei tahtnud publikum katſetelaua ümbert ära m na — igaüks tahtis oma ſilmaga lähedalt n ja käega katſuda radioaktiiwſeid kiwiſid, mil walmistatakſe raadiumi; emanatſiooni tor ja katſete aparaate — kuni kuuldeſaal äkki pi daks tehti. Ainult ſee tuletas wiimastele l ümber olijatele meele, et ka huwitawal loengul kord lõpp.

Rud. Wallner

Esmaspäewaſe „Päewalehe" kohta.

Soowides teaduſe, kirjanduſe ja kunstide peale „Päewalehes" rohkem tähelepanu pöörata, mis muudel nädalapäewadel poliitiliſe, majandusliſe ja päewaſündmusliku materjaali rohkuſe pärast täiel määral wõimalik pole, koondab toimetus alguſes nimetatud aladesſe puutuwad kirjutuſed esmaspäewastesſe numbritesſe (ſiſelehekülgedele), ſeſt pühapäewaste ja esmaspäewa hommikuste päewaſündmuste jaoks jatkub eſimeſeſt leheküljeſt.

Toimetus.

J. W. Abrelshal
Raamatukauplus.
Wana-Posti tän. 7.
Raamatud müüa:
Деркаченко, Судов. водотрубн. котлы.
Сеннетъ, Морская паров. машина.
Селли, Педогогич. психологія.
Hagers, Handbuch d. Pharmaz. Praxis.
Ивановъ, Портов. содерженія.
Головченко, Уч. мех. общей и прикладной табл. для нахожд. высотъ и азимутовъ
Черкасскій, Курсъ морской практики.

Katke romaaniſt.

Albert Kiwikas.

Kärmesti haaras Tiiu raske hekslimaſina wända, kuna ihut tera kuiwi ristikheinu tulipeeneks hakkas hööweldama. Kuid natukeſe aja pärast peatas maſina ning nähes Annat oma tööd pealtwaatawat, lauſus ta pikkamiſi:

„Tea kui ſa ſõidaks õige Härmale ja küſiks ſealt üheks päewaks wõimüta, koer läheb juba ſahworis kibedaks, oma maſin läks natukene rikki, tea, kunas ſepp ta parandab."

Siis wiskas ta pilgu kord kärmesti Anna näkku ja hakkas uuesti wäntama.

Anna waatas weel piſut, kuidas peeneksloigat ristikhein maha jooksis, hunnik aga ikka kaswas ja kaswas ning pidi enda peaaegu unustamagi ſeda ühetaſaſt ſoru wahtima, kui Tiiu uuesti küſis:

„Tea, kas ſa's ikka lähed wõi?"

„Eks ma's lähe."

„Laſe wana Peet paneb ſulle hobuſe ette, anna aga hästi piitſa, et õhtuks tagaſi ſaad!"

Ja uuesti hakkas maſin nagu näljaſelt ristikheinu ſööma, kuna Anna peremeest läks otſima. Piſut hiljem istus ta rekke ja ſõitis Tuhkja wärawaſt wälja, armutu ränk kaſuk ſeljas ja wibalew piits labakinnastes.

Ja mis oli wiga ſõita noorikul! Suur kaſuk ja pakſud kindad ei laſknud külma ihu poolegi, oli mahe ſoojus pikawillaliste lambanahkade all ja tundus kui istuks ſoojas pudelis leiges wees, kuna ümberringi nakſuwad härmas aiateiwad, mühiſewad kuuſed ja häälitſes lumi kui widiſew kuldnokkade parw ſiledate jalaſite all. Hoondaſid ja ſätendaſid laiad wäljad, kõrged pilwed ja nende poole küünitawad üleni walges rüüs puuladwad.

Kuid ei herendand nooriku ſüdames. Näis kui wõtaks ſuur kaſuk ka ühes külmaga herenduſe ſenini oma riideſſe ja pikka willa, ega laſknud ſeda ſealt enam edaſi, kuhu ſee heledalt lumelt wiskuw ſätendus ſuri ja kustus.

Kogu eilſe ja tänaſe päewa polnud ſeal herenduſt ja tundus noorikule, kui poleks ſeal ſoojuſtki küllalt. Iſeſugune närweldus ja rahu puudus oli ſinna oma alaliſe aſupaiga leidnud, ega lahkund ſealt ſilmapilgukski.

Ja äkki jahmatas istuja. Ta polnud tängi weel Märdile ſaand aega kirjutada! Peas oli olnud kogu aeg niipalju käärimiſi ja mõtete wiſklemiſt üheſt kohaſt teiſe, et kiri ikka ja ikka unus, kui tühine ja tähtſuſeta asi teiste kõrwal. Nüüd aſus temas aga piin ſelle pärast. Ta pidi hobuſe äkki ümber pöörma ja otſekohe Tuhkjasſe tagaſi kihutama, kirja kirjutama ja ſiis iſe ta alewiſſe posti wiima, kuid käſi tõuſis waewalt ohjaharu tõmbama, kui ta uuesti tagaſi langes. Nii pingutas ta mitu korda, kuid hobune ſörkis ikka endiſt wiiſi Härma poole edaſi ja Anna pööris ainult mõttes tagaſi. Ja miks ſinna minnagi? on's täna kõik teiſiti, et kiri nagu iſeeneſeſt oleks walmiund? Waewalt uskus ſeda Anna. Kuid ſee kirja mõte ei waewandki teda kaua. Oli ainult ſilmapilguks ja mattus uuesti teiste pealetormamiſe alla.

Jälle tuli talle eilne päew nii ſelgelt meele ja nüüd ſellele tagaſi waadates pidi Anna tahtmata eneſe üle naerma. Kuid ſee naeratus ei ſaand lõpule, ta ſuri juba ſündides ta kohmetand huultele.

Jaan oli olnud ju nii imelik ja weider. Kuid kas Annagi polnud niiſama imelik ja weider? Mõlemad olid nad olnud imelikud ja weidrad. Kuid üht teadis Anna kindlasti: ta oli endas leidnud ſiis armastuſe Jaani wastu! Nüüd polnud kelles enam kahtluſt. Kui ta enne oli ſeda kangekaelſelt eneſe ees ſalgand, ſiis julges ta nüüd ſeda otſekoheſelt eneſes mõtelda.

Kuid Jaan oli ta ju eemale tõugand, ſähwatas äkki läbi Anna pea.

Ning nüüd tundis äkki, kuidas tas miski liigatas, all, päris ſügawal liigatas ſee ja hakkas pikkamiſi ülespoole tõusma. Tõuſis kunni kurguni, kuid ſealt edaſi ei tõusnud ta ſiiski, kuid ka kõik nooriku pingutuſed ei ſuutnud ſeda ſealt alla tagaſi ſuruda, ta istus kui ſuur tomp kurgus ja näis ootawat, kunas tal paras aeg tuleb ſilmi lüüa ja ſeal ripſenden jääks külmada.

Kuid ſiis lõi noorikuſſe kahtluſe hoog, mis ſelle piſut pehmendas ja murendas. Nagu wähehaawal hakkas ta kurguſt alla tagaſi walguma, kuid päris ära ei läinud ta weel ſiiski.

Kas ta tõesti ſiis Jaani—? tuli temas juba ſajandat korda eſile. Ta jättis alati wiimſe ſõna ütlemata, kuid ſee oli ſiiski niiſama hea, kui öeldudki. Jah, peaaegu tundub kui ei armastaksgi teda, kuid miks ta ſiis alati enda kaotab, kui ſelle tugewa ja hoolimata mehe pilk teda riiwab? Ja wahetewahel tundub iſegi, kui wihkaks teda. Ent miks ſee wiha ſiis nii imelikult magus ja terawuſeta on?

Ja jälle jõudis ta kindla teadwuſeni, mis eneſe üle karwawäärtki kahelda ei laſknud. Kuid mis oli ſiis ſelleſt kaſu? See oli ainult piinaks noorikulle, mis ta rahutuſe ja kärſituſega täitis. Neid tundmuſi polnud tarwis Jaanile, ega kellegile muule, nad olid mahawiſked ja wäärtuſeta mille eeſt keski waſkkopikutki poleks makſnud.

Ning uus piin lõi uuesti ta ſüdameſſe, et ta Märdile polnud kirjutand. Ainus inimene, kes teda armastas, ta ſelle oli ta hooletuſſe jätnud ja wiiks oma hingepiinu neile, kes teda ei armasta, kellele ſeda wajagi pole ning walmis on kas wõi naerdes nende peale ſülgamagi.

Tal oli ju omal mees, kas polnud tal ſelleſt küll, mida ta ſiis ikka weel tahtis? Olid tal ſilmad ſiis ainult ſeepärast pähe loodud, et igale wastutulewalle wõõrale mehele pilku heita ja end kohe ſelle kaela wiſata, kui wääritu närts ja lita? Ei, Tuhkja noorikus on weel küllalt eneſeuhkuſt, et ſarnane asi enam ei korduks, nagu eila Jaaniga! Waadaku igaüks läbi ſõrmede, kui ta Märdiga uhkel täkul ſõidab ning kuidas ta mees hobuſt juhib, et ſellel aina waht ſuunurkadeſt lumme lemmendab! Hoidku aga aina eeſt, kui Tuhkja peitſit ſaan maanteel ſõidab, hoidku eeſt, kõik, kes hammaſt teiste naiste peale ihuwad! Ärgu ſeda Annaſt lootku, waadatagi ei luba ta neid oma näkku! Ainult Märt —

„Sant!" kihwatas äkki ta kõrwus. Keegi oleks kui kogu aeg ta kõrwal rees istunud ja wiimſe kui mõtte ta näolt lugend ja ſiis hirwitades lauſund:

„Sant!"

Nüüd lõi ſee äkki kõik üles, mis kurgus ammu oli kipitand ja Anna tundis kuidas niisketel laugudel ainult külm oli.

Kui kaua ta nii ſõitis, ree põdiſemiſeſt ja hoburaudade nakſumiſeſt ainult aimu olles tee edenemiſe kohta, ei teadnud Anna iſegi.

Siis oleks kui keegi teda äkki hõigand. Ta tõstis pea ja nägi, et oli jõudnud juba metſa wahele, ning kui ta piſut ringi ſilmitſes, märgas ta äkki Jaani, kes kännul istus. Ta hingeaur käis ſuuſt kaugele ette ja Anna ei ſaand aru, kas ta ſuitſetas wõi hingeldas. Anna peatas hobuſe nagu iſeeneſeſt ja jäi istujat wahtima. See tõuſis nüüd kännult ja hakkas ree poole tulema ja nüüd märkas Anna, et ikkagi hingeldas, ſeſt paberoſſi polnud ta näpus näha. Kui Anna teda päris ree juure nägi tulewat, märgas ta Jaani näol iſeſuguſe rahutuma ja waheldawa muheluſe. Kord oli ſee nagu wihane, kuid ſealſamas kiskuſid mehe huuled imelikult wiltu ja naeratus ilmus ta hallidele, wärwita põskedelle. Ta istus rekke ja nüüd kuulis Anna, kuidas ta peaaegu lämbumiſeni raskelt hingas ja õhkis. Ta waatas kohkudes mehe otſa ja tahtis midagi küſida, kuid ſõna ei tulnud kuidagi ta ſuuſt. Kes teab, olid ta huuled ärewuſeſt halwat, wõi olid nad ainult kangeſt külmaſt kohmetand. Hobune ſeiſis aga paigal ja noogutas pead, kuna noorikul meelegi ei tulnud ſeda edaſi ajada.

Waewalt oli Jaan rekke istund, kui tükeldades kähiſes:

„Kuhu ſa's ſõidad?"

„Härmale," wastas Anna ega ſaand ikkagi weel oma imestuſt warjata.

„Tuhkjasſe tagaſi ka weel tuled?"

„Ega's ma ſinna jäe, pööran hobuſe õues ümber ja tulen kohe."

See nagu näis Jaani rõõmustawat ja rahustawat ning kui ta hingelduſeſt piſut oli toibund, lauſus wiimaks:

„Ma mõtleſin, et ſa ei tulegi enam."

„Tea, miks ma's tulema poleks pidand?"

„Noh, mõtleſin, et ſa eile mu peale wihaſeks ſaid ja nüüd enam mulle Tuhkjas nägugi ei tahtnud näidata, põgened niikauaks Härmale."

„Tea, miks ma ſinu peale pidin wihaſeks ſaama?"

„Noh, läkſime ju tülli jälle, ja kakleſime kahekeſi."

Anna wiskas nüüd nobeda pilgu Jaani näole, kuid ſes pilgus oli nüüd nii imelik herendus ja ſätendus, mis ſeal järsku kõnelema oli löönd. Jaan ütles ju „jälle", ainult jälle olid nad tülli läind, ainult tülli läind! Muud mitte midagi! Otſegu poleks mingit wahemaad ammuſt ajaſt nende wahel olnudki! Kõik oli ikkagi edaſi kestnud kui lõpmatu päewade rodu.

Siis haaras Annat äkki imestus ja aruſaamatus. Ta oli ju Tuhkja õues reele istudes Jaani eestoas näind istuwat ja nüüd — nüüd oli ta äkki ſiin! Wõi oli ſee ainult wiirastus, et Jaan praegu ta kõrwal istus, kuid ta rääkis ſiiski liig ilmſi ja kõwasti.

„Kuſt ſa's ſiia ette ſaid juba ootama?"

„Mina wõi?"

„Kes ſiis muu, olid ikka alles Tuhkjas?"

„Eks ma tulnud üle ſoo otſe. Jooksin, et jalad tahtſin ära kaotada, näe kärwaſin reitpidi lahtiſeſſe hallikaſſe."

Ja Jaan näitas oma põlwini märga jalga.

„Pimme, oleks ära uppund wiimaks!" nõpſatas Anna.

„Mis ſeal uppumiſt wõi, aga külmetab teine näru küll."

„Eks ſa pane ta ſiia teki alla, ſaab ſooja."

Jaan pistis jala teki alla ja ſiis leidnud kumbki midagi ütelda. Wiimaks märkas Jaan:

„Pea, mis me's ſiin ſeiſame?"

Nüüd tõmbas Anna piitſaga hobuſelle jõhkama ja ruun hakkas kärmesti Härma poole ſörkima. Aga noorik ei jõudnud ikka naeratuſt gaſi hoida, kui ta Jaani peale mõtles. Pim ſee jookſeb ju rutem kui hobune, nagu noor der pistab üle ſoo ennem Härmale, kui r ſiledat teed kihutades. Ja tas tuli niiſugune latuſe tuju, et Jaani reelt tahtis kraawi tõug ja iſe minema kihutada. Kuid ſuur kaſuk oli raske kott ta ümber, mis ta liigutuſi igaſt jeſt kinni hoidis. Aga kui hobune ühtſoodu e ſörkis, kujutas ta ikka eneſelle ette, kuidas J üle ſoo, läbi lahtiste abajate ja hallikate, kunagi kinni ei olnud külmetand, talle wastu j ſis. Kuidas ta wõis ſeal karata ja mäſſata, pumiſe ſurm endal ſuu ääres, aga muudku gib! Ja ſeda kõik ainult tema pärast! Mi Märt ka nii jooksma! Sulksti oleks ta kuſ hallikas ehk keedislaukus, ei otſi enam keski ſealt külmaſt mudaſt ja mädaſt. Aga ſee pag astub laukaſt laukaſſe, keediſeſt keediſeſſe, ei r ta ükski kurat, pea ükski ſoo, aina hingel natukene!

Kuid ſiis turgatas Annale jälle meele e päew ja küſis:

„Jaan, miks ſa minu's eile eemale lükkaſid

Jaan waatas kord nooriku otſa, lõi pilgu uuesti alla ja wastas:

„Sellepärast, et ſind armastan."

Imelik näis ſee Annale. Kuid ta tea ſee polnud Märdi ſarnane lõmitſeja ega lipit Jaan oli uhke ning hoolimata ning Annale n kui wõiks ta oma ſüdamegi rinnuſt lõigata hirwitades oma waenlaſe näkku paiſata. Iſe heks aga hirwitades minema, kui poleks mi juhtund. Ja imelik hellus tuli tal ſeda mõte Jaani wastu, kuid ühtlaſi tuli tal uuesti ſ wallatuſe tuju, ſuurem kui enne himu hullat rääſelda. Ta wiskas raske kaſuka, haa Jaani õlaſt ja püüdis teda reelt maha tõug Kuid Jaan haaras ta ümbert kui tangidega ki wajutas ta ſelili reele ja nüüd tundis An kuidas Jaan teda tugewasti ja ahnelt ſuud

„Häbemata!" karjus Anna, kuid ei püüd kõrwale hoida uue ja weel tugewama ſuud eeſt. Ei, ennem ſirutas huuled wastugi wee

Nii rääſlesid ja hullaſid nad kogu metſa kui Anna äkki märkas:

„Hobuſel ohjad jalus!"

Sedamaid kargas Jaan reeſt ja wõttis jad ja hakkas omakord hobuſt ajama. Ent lõppes mets ja wäljal paistis juba Härma Jaan andis ohjad noorikulle, aitas tal r kaſuka ümber ja ütles:

„Käi ſa ſeal ära, ma ootan niikaua ſi

Ja tahtis juba metſa jürgata ja kännule ist

Rahwamajanduſe oſa.

Tallinn tranſiitkaubanduſe tähtſamaks keſkkohaks.

Wäljamaa Eeſtiſt huwitatud. Tallinna ſadama korralagedus.

Sõbraliſelt poolt on toimetuſele informatſiooniks ſaadetud mõneſuguſeid andmeid, kuidas Ingliſe äriilm Eeſtiſt kui kaubanduslikſeſt wahetalitajaſt Wenemaa ja Inglismaa wahel tõſiſelt huwitatud on. Ühtlaſi näeme, kui wähe Tallinna ſadama ülemuſed ſelleſt ſuureſt üleſandeſt hooliwad.

Läinud aaſta detſembrikuu keſkel küſib wäga tuntud Ingliſe ſuuräri ſiinſelt ſuuremalt kaubakontorilt Eeſti Riigikogu walimiſte tagajärgede üle lähemat, ühtlaſi lootuſt awaldades Briti-Eeſti liini aſutamiſe läbi mõlema riigi waheliſt kauplemiſt hiilgawalt edendada wõida.

Eeſti poolt waſtuſes näeme, et Inglis-Eeſti waheliſe kauplemiſe peale ſiin wähelootwalt waadatakſe, põhjendatakſe ſeda Ingliſe kaupmeeſte konſerwatiiwſete waadetega: inglaſed ei ſaata ſiia aſjaga tutwunema oma paremaid kaubandusliſi jõuduſid, inglaſed ei kergenda Eeſti kaupmeeſtele kaupade oſtmiſt Inglismaalt krediidi peale, waid nõuawad makſu dokumentide waſtu. Sakslaſed on aga Eeſti kaupmeeſtele kõigiti walmis waſtu tulema. Tallinnas olla tingimata tarwilik Ingliſe panka awada. — Kuid karta olla, et inglaſed oma konſerwatiiwſete waadete tõttu nurja ajada kõik wõimaluſed Eeſtit kui turgu oma kauba jaoks ära kaſutada.

Käesolewa aaſta jaanuarikuu eſimeſel poolel tuleb nim. Ingliſe ſuurärilt waſtus, milles meie kodanliſe enamuſega parlamenti kui maa kindlale järjele ſeadmiſe tegurit toonitatakſe, „mis wäljamaal oma waſtu ikka rohkem ja rohkem uſalduſt wõidab."

Huwitaw on, kuidas inglaſed Eeſti kaubamaja poolt tehtud märkuſe peale reageeriwad. — Weel ſamal päewal kirjutab nim. Ingliſe kaubaäri kohalikule kaubanduskoja ſekretärile juure liſades Eeſti ärimehe kirja. Muu ſeas loeme edaſi:

„Kaubandusliſe krediidi küſimus, mida tema, (Eeſti ärim.) oma kirjas puudutab, on wäga tähtis ja mina loodan, et nõupidamiſtel, mis praegu walitſuſe, pangapidajate ja kinnitusſeltſide wahel käſil on, niiſuguſele otſuſele jõutakſe, millega hra N.N. poolt kirjeldatud takiſtuſed kõrwaldatud ſaawad ja ſellega Ingliſe wabrikantidel ja ekſportööridel wõimalik oleks Eeſtit, kui „Ingliſe kaubaturgu ärakaſutada". Edaſi juhitakſe tähelpanu Briti-Eeſti laewaliini kui Briti-Eeſti wahel kaubanduſe edendamiſe teguri peale." Edaſi loeme:

„Huwitaw on tähendada, et hiljuti lõppenud walimiſte järelduſel walitſus Eeſtis jälle ſotſialiſtidewaſtaſte rühmade käes on, kellel Riigikogus ſuur enamus."

Kaubanduskoja ſekretääri waſtuſeſt näeme, et kiri otſekohe Londonis waſtawasſe kõrgemasſe walitſusaſutuſesſe edaſiſaadetud on.

*

Toome wäikeſe pildi Ingliſe wabrikantide meeleoluſt, üheſt wabrikantide kirjaſt:

„Teie kirja 13.12.20. ſaime kätte, milleſt näha on, et Teil aurulaewa liin on, mille läbi Hull ja Newcaſtle on Tyne Eeſtiga ühendatakſe. Meil on olemas põllutöömaſinate oſakond ja olekſime walmis Balti riikidega ſel alal kaubandusliſt läbikäimiſt algama, kuid ſenini ei ole ſeda ſellepäraſt teinud, et ſeal kuuldawaſti rahamakſmine ſuurte takiſtuſtega ſeotud on.

Olekſime Teile wäga tänulikud, kui meile teatakſite, kas on Teie arwates wõimalik, kui meie Teile ehk kellegile muule kaupa müüa wõikſime, ühtlaſi ſiinſamas ka rahamakſmiſe aſju ära ſiendades. Wõib olla, ehk teate Teie kedagi, kes Eeſtiſt ehitusmaterjaali ja toiduaineid wälja weab ja nõus oleks oma kauba eeſt makſuks raha aſemel põllutöömaſinaid wõtma, mis meile palju kaſulikum oleks."

*

Waatame ſiis nüüd, kuidas meie ametiaſutuſed aru ſaanud on wäljamaaga kauplemiſe tähtſuſeſt ja kauplemiſe hõlbuſtamiſeſt.

Palju on räägitud meie ſadama ladude puuduſeſt ja näidatud, et wäljamaaga kaubelda lauſa wõimata on, kui kaupaſid laewadelt kalda peale hunnikusſe laduma peab laduruumide puuduſel. Aitaſid on, aga imelikul wiiſil pole ühtki keſkaſutuſt, kes ſiin korraldaks. Tolliwalitſus, kes ſeda ehk kõige kohaſemalt teha wõiks, ei näi palju kaaſa rääkida wõiwat. Tuleb nõnda wälja, et kui üks aſutus kuidagiwiiſi mõneſuguſed ſadamaaidad eneſe kätte on ſaanud, ſiis ei ole kedagi, kes arupärida wõiks, kui palju juſt ühel wõi teiſel aſutuſel laduruumiſid tarwis on. — Nagu andmeteſt näha, on ſadamate aitaſid laewaſõidu ametil, ſõjaminiſteeriumi käes olid pikemat aega ſuured ruumid, mis pooltühjalt ſeiſid, nüüd olla need mingil põhjuſel linnawalitſuſele üle antud, lõpuks on oſa aida ruumiſid ka tolliameti käſutada. Kuna juſt tolliametil kõigepealt tegemiſt on kaupade mahutuſega, temal tõepooleſt ainult wäike oſa laduruumiſid, ſiis on ſadama tolliwalitſus päris wõimata ſeiſukorras. Laewad tulewad kaupadega ſadamasſe, aga wälja laadida ei ſaa, ſeſt ega ju ometi kaupaſid lageda taewa alla panna wõi. — Kõik ärimeeſte kaebtuſed on ſeni tühja jäänud. Ei laewaſõiduamet ei ka linnawalitſus ei kõsſagi. Seiskukas wõi aidad tühjalt, aga tolliwalitſuſe tarwitada neid ei anna.

Teiſeks takiſtajaks wäljamaaga kauplemiſel olla korrapäraſte kaalude puudus. Nii imelik, kui ſee küll paiſtab, aga tolliwalitſuſele ei olla wanade aſemele uute oſtmiſeks mitte krediiti määratud. Wõimata olla kaubalaewu juſt nendel kahel põhjuſel Tallinna ſadamasſe tulla laſta. — Peab ütlema, ſee on meile häbiks!

Kuid üsna tähtſuſeta ei ole ka nimetada praegu ſadamas ametis olewa riigikontrolli ametniku tegewuſt. Kui mõni ametnik terwet ſadama tegewuſt oma mõõdupuu järele ſikutama hakkab, ſiis ſaame aru ärimeeſte meelepahaſt.

Porkuni ſaeweski.

Pika ſeismiſe järele aluſtati Porkuni ſaeweskis jälle tööd. Tänawu ſuwel rentis Balti-Ameerika ſelts wabriku eneſe kätte ja nüüd läheb töö täie hooga.

Suwe jookſul ſaeti 5000 palki laudadeks. Päewas jõutakſe 50 kuni 80 palki laudadeks ſaagida. Praegu läheb töö palju jõudſamini, ſeſt jõulu ajal ſeati uus ja tugewam dünamo ſisſe. Palke on ſuured wirnad kohale weetud, ſeſt tahetakſe weel 5000 palki laudadeks ſaagida. Walmisſaetud lauad lähewad merd kaudu wäljamaale. Ant.

Wiljandi tuletikuwabrikus tahetakſe ſiiski tööd jatkata.

Hiljuti teataſime, et Wiljandi tuletikuwabrik walmiſtatud rohke tikutagawara päraſt 1. weebruariſt oli otſuſtatud ſeisma jätta, misſugune korraldus ka wabriku juhatajate kätte anti.

Et ſelle tagajärjel wabrikus töötawad tööliſed oma teeniſtuſe olekſid kaotanud, ilma kohata jäänud ja waheſt ehk raskesſe ſeiſukorda ſattunud, ſee on mõiſtetaw.

Et ſeda ära hoida, tahab wabrikuomanik pika järelkaalumiſe peale, ehk küll müümata tikutagawarad rohked on, juſt tööliſte huwides tööd ſiiski 1. weebr. jatkata, kui ſellekohaſelt tööliſtega kokku lepitakſe.

Wähemalt eſialgulgi oleks ſellega ſiis eſilekippuw töökriis ära hoitud. Mri-ri.

Päewapalgad Inglismaal 1920. a.

1920. a. walitſeſid Inglismaal palju paremad palgaolud kui 1918. ja 1919. a. Nowembrikuu lõpul kõrgendati umbes 7.547.000 tööliſe palka 4.578.800 naelſtrl. wõrra nädalas. Need arwud, olgugi, et nad ſuured on, ei näita kaugeltki mitte kõikide tööliſte palgatõſtmiſt, ſeſt et neile tuleb juure panna elukallidu̇ſe liſad, mis kroonuteenijatele ja raudteetööliſtele anti, ja weel mõned teiſed palgaliſad. Iga nädal wäljamakſetawad palgakõrgenduſed ulatawad üle 5.000.000 naelſtrl.

Statiſtiliſed andmed 11 kuu eeſt, 1. jaanuariſt kuni 30. nowembrini, näitawad järgmiſt:

Tööſtuſe nimetus.	Tööl. arw.	Summa n.-ſt., mille wõrra iga nädal päewapalka tõſtetakſe.
Ehitustööd	397.000	355.400
Söekaewandus	1.212.000	1.259.300
Mäetööſtus ja kiwimurrud	67.000	66.600
Raua- ja teraſtööſtus	216.000	213.900
Inſeneeri-tööd ja laewaehitus	1.202.000	432.300
Teiſed metallitööſtuſed	403.000	192.800
Kudumine	1.054.000	637.500
Riidetööſtus	719.000	223.700
Transport (tramwaid wäljaarwatud)	885.000	569.600
Trükitöö, paberitööſtus jne.	200.000	118.000
Puutööſtus ja mööblite walmiſtamine	106.000	78.300
Keemiline tööſtus, klaaſi ja telliskiwide walmiſtamine	266.000	105.000
Toidu- ja jookide walmiſtamine, tubakas	328.000	132.400
Mitmeſugune tööſtus	173.000	63.800
Seltskondliſed ametid	319.000	129.600
Kokku	7.547.000	4.578.800

Tabeliſt on näha, et ſöekaewanduſtes päewapalka nädalas keſkmiſelt rohkem kui 1 naelſtrl. wõrra täiskaswanud ja alaealiſe meestööliſe peale kõrgendati. Ehitustööliſed ſaid umbes 18 ſhil. palgakõrgenduſt nädalas, kuid mõne tundemärgi järele on ennem päewapalga alanemiſt kui tõusmiſt oodata.

Inſeneeri-töödes, laewaehituſes ja rauawalamisalal lükati palwe harutamine päewapalga tõſtmiſe aſjus 6 penni wõrra tunnis mõne nädala eeſt kuue kuu peale edaſi. Raudteetööliſtel läks korda wälja nõutada palgakõrgenduſt 3 ſhil. kuni 8 ſhil. 6 penni nädalas, ja ühes elukallidu̇ſe liſaga ſaawad nad nüüd kuni 10 ſhil. liſapalka. Kõige tähtſamaks küſimuſeks tehaſte omanikkudele ja tööliſtele on praegu, kui kaua ſarnane hindade ja päewapalkade tõusmine wõib keſta.

1920. a. keſtwuſel oli püüetel tööſtundide arwu wähendada edu, kuid mitte ſel määral kui 1919. a., millal kaewanduſtes tööpäew 8 tunni pealt 7 tunni peale ja inſeneeri-tööde ja laewaehituſe alal tööaeg umbes 6¹/₂ tunni wõrra nädalas wähendati. 1919. a. lühendati 6.400.000 tööliſe tööaega 11.461.000 tunni wõrra nädalas, 1920. a. 553.700 tööliſe aega — 2.071.200 tunni wõrra.

Statiſtiliſed andmed on järgmiſed:

Tööſtuſe nimetus.	Tööl. arw.	Summa, mille wõrra näd. tööt. wähendati.
Ehitustööd	281.600	992.200
Söekaewandus ja kiwimurrud	13.500	44.200
Metallitööſtus, inſeneeri-tööd ja laewaehitus	9.400	35.000
Kudumine	54.400	363.100
Riidetööſtus	130.100	422.300
Mitmeſuguſed teiſed tööſtuſed	42.900	145.800
Seltskondliſed ametid	21.800	68.600
Kokku	553.700	2.071.200

Selle peale waatamata, et 1920. a. tööſtusringkondades rohkem lahkuminekuid oli kui eelmiſel aaſtal — oli aga ſtreikide läbi kaduma läinud tööpäewade arw palju wähem kui enne. Söekaewajate ſtreigi läbi oktoobri- ja nowembrikuudel kaswas äraraiſatud tööpäewade arw märkſa — 17.375.000 tööpäewa wõrra. Kuid ka neid hiiglaſuuri arwuſid arweſſe wõttes ulatas kadumaläinud päewade arw 1. jaanuariſt kuni 1. nowembrini ainult 26.567.000, kuna nende arw 1919. a. ſama aja jookſul 33.060.000 tõuſis. Inſeneeri-tööd ja laewaehitus liſawad üleüldiſele arwule 2.361.000 tööpäewa juure. Ainukeſeks tööſtuſe haruks, kus äraraiſatud tööpäewade arw üle 1.000.000 tõuſeb, on kudumiſe ala — 1.430.000 päewaga. Enka.

Kautſhuki-iſtandikkude kriitiline ſeſukord Mekſikos.

Kautſhuki hinna langemiſe tõttu pööris Mekſiko kautſhuki iſtandikkude ühiſuſe walitſus aktſionääride poole järgmiſe ringkirjaga: Peale olewa 1408 aakri kautſhuki maa, iſtutas ühiſus2 00 aakri peale ſuhkrupilliroo, mille lõikuſeaeg oleks märtſikuus. See kultiweerimine, kui aktſionäärid wõimaldaks tarwilikkude maſinate oſtmiſt, teeks ühiſuſe iſeſeiswaks kautſhuki wäljatöötamiſeſt, juhtumiſel, kui kautſhuki hind weel langema peaks. Ühiſus kulutas umbes 4000 naelſtrl. jookſwal aaſtal uue kultiweerimiſe peale ära, peaaſjalikult ſuhkru-pilliroo peale, mis Mekſikos kõige kaſutoowam tööſtusharu on. Peale raha, mis ſuhkrumaſinate ja deſtilleerimiſe abinõude oſtmiſeks tarwis läheks (umb. 1200 naelſtrl.), oleks igakuuliſteks wäljaminekuteks 500 naelſtrl. waja, kuni märtſikuuni, ſiis tuleks „aguardiente" (Mekſiko wiin) ja ſuhkru müük, mis, kui aga tarwilikud rahad allakirjutatud ſaakſid, ſuuri ſisſetulekuid annakſid, eraldi kautſhukiſt.

174.620 aktſiat on katmata ja praegune ſeiſukord on niiſugune: kui aktſionäärid ſuhkru-ühiſuſe walitſuſele waſtu ei tule, peab wiimane oma algatud ettewõtte pooleli jätma ja ärakulutatud raha oleks aſjata mahawiſatud. Enka.

Latwija majanduſelu alalt.

Palwekirjade ja kaebtuſte kommiſjoni tööſt.

Sarnaſt nime kannab kommiſjon, mida aſutawa kogu poolt waliti walitſusaſutuſte rewideerimiſeks. Lehelugejatele on ſee tuntud läinud aaſta paljaſtuſteſt. „Latw. Wehſtn." leiame teateid ſelle kommiſjoni wiimaſe aja tegewuſe üle, mis mitte ei olla wähenenud. 1. jaanuariks olnud käſil 460 aſja. Läbiwaadatud aſju on mitu ſada. Prokuröörile edaſi antud olla 9 aſja.

Läti kaupmeeſteſt.

Rühm Latwija kaupmehi olla ſõitnud Galiitſiasſe kaupaſid oſtma. Neil olla korda läinud 12 tſiſterni täit ja kaks kinniſt waguni täit waatides kõige puhtamat petrooleumi oſta. Poolalt olla neil korda läinud naftaſaaduſte eſitusõiguſt Latwija jaoks ſaada. Peale ſelle kiwiſöe ſaamiſe aſjus Poolalt häid tingimiſt ſaawutada. „Latw. Wehſtn."

J. W. Ab
Raamatu
Wana Posti
Raamatud müüa:
Опис. маяков, башен, и з
Меншуткинъ, Аналитач. х
Кукель, Курсъ электротех
Шерцовъ, Практ. корабле
Шо Ульскiй, Курсъ всно
Перковскiй Опис. суд. ма
Freytag, Hilfsbuch für M
Samter, Analytische Schne

Wiimane a
„Päew
tellii
1 weebrua
Kõik tellijad ſa
kuu eſimeſtel p
iluſama kolmen
kalendri hin

Börſe t

Tallinna börſ
29. jaanuar

Waluuta:

1 naelſterling
100 Rootſi krooni
100 Norra krooni
100 Taani krooni
100 Sakſa riigimarka
100 Ida marka
100 Soome marka
100 Prantſuſe franki
100 Helweetſia franki
10 dollarit
100 Hollandi guldenit
10 kuldrubla
100 tſaarirubla, ſuured
100 duumarubla, ſuured
wäikſed
100 Läti rubla
1000 ſoweti rubla

Wäljamaa bör
29. jaanuari

Stokh
1 naelſterling
100 franki
100 dollarit
100 Sakſa marka
100 floriini
100 Taani krooni
100 Soome marka

Berl
1 naelſterling
100 franki
100 dollarit
100 floriini
100 Taani krooni
100 Soome marka
100 Rootſi krooni

Sõda Landeswehriga.

J. Poopuu.

(Lõpp.)

11

Peale waherahu tegemiſt.

Päew ligines, millal ſakslaſed Riiaſt pidid lahkuma. Eſialgu liikuſid jutud, et ka meie wäeoſadeſt üksikud oſad wõiwad ühes lätlaſtega Riiga marsſida, kus ühine paraad pidi olema. Tehti harjutuſi ſelleks, iſegi eſimeſed uued riided anti wälja, mis kohale olid jõudnud. Meie ſõdurid ei näinud nüüd enam nii koomiliſed kui Landeswehri ſõja algul. Aga ſeda ſilmapilku ei ſaanud meie ſõdurid näha. Kõrgemad wõimud arwaſid, et ſelleſt küllalt on, kui wõitjad Riia linna eemalt näha ſaawad. Riiga meid ei laſtud. Üksikud pääſeſid ſiiski linna.

5. juuli. Ilm on waikne ja ilus. Sõidame mööda Pihkwa-Riia kiwiteed Rodenpoiſiſt Riia poole. Teed mööda liiguwad woorid, inimeſed ruttawad: kõik Riia poole. Tee ääred on üksikuid kaewikuid täis, milles Landeswehr taganedes waſtu pani. Pihkwa-Riia kiwitee on ſuurtükikuulideſt ſedawõrd lõhutud, et mitmeſt kohaſt peab kõrwalt mööda ſõitma.

Jõuame Jegeli ſillani. Sild on Landeswehri poolt ära puruſtatud. Wanade ruſude wahele on palgid ja lauad pandud, nõnda et ettewaatlikult wõib üle ſõita. Siinpool ſilda on käſigranaadid hunnikus, telefonitraadi kerad, ſuurtükikuulide wirnad, Sakſa kiiwrid ja muu ſõjawaruſtus. „See on wiimane ſoomus, mida ſeekord Landeswehrilt üle jõe ſaime", ütleb naljatades meie ſõdur. Seda „ſoomuſt" ei ole jõutud weel ära wedada. Põhjapoolne jõekallas on meie ſõdurid täis. Ühed ſuplewad, teiſed pikutawad. „Irwe" poiſid lööwad raudtee ääres jalapalli. Teine pool jõge waſſakut kätt on Läti Wõnnu polk, kes Riiga ſisſelaſkmiſt ootab. Oſa Wõnnu polguſt on juba Aleksandri wärawateſt ſisſe läinud, kus ta kinni peetakſe. Weel ei tohi ſakſu tülitada!

Sõidame edaſi. Riia on piduehtes. Pea igal majal lehwib Läti punane-walge-punane lipp. Lilled on akendele pandud, uulitſad rahwaga murruna täidetud. Aſtume Wöhrmanni parki. Ka ſee on inimeſi täis, ſeſt täna on ſuurem kontſert. Kontſert algab hümnuſega. Muu ſeas mängitakſe ka „Mu iſamaa mu õnn ja rõõm."

Läkſime linna waatama. Trehwaſime paljuid tuttawaid. Kõik imeſtaſid, et meie wäeoſaſid Riiga ei laſtud, ſeſt neid oli ſeal oodatud. Puutuſime polkownik Tallentſiga kokku, kes märkuſe tegi, et meie ſõjawäelaſed ilma lubata ja ſõjariiſtades linna on tulnud. Seda oli raske kuulata. Lahkuſime tuſaſelt Riiaſt. Waſtu tuli parajaſti Läti Wõnnu polk. Inimeſed ja hobuſed olid lilledesſe uputatud. Lauldi, orkeſtrid mängiſid. Polgul oli ſaatjaid palju, nõnda et edaſi ei pääſenud. Keeraſime kõrwale ja ſõitſime teiſt uulitſat mööda Riiaſt wälja.

Paar päewa ſeiſame weel järwede ja Jegeli jõe kaldal. Siis lahkus ſoomusrongide diwiis Lätimaalt ja ruttas Pihkwa frondile, kus punaſed wägiſi tahtſid Pihkwat tagaſi wõtta. Jalawäepolgud jäid weel mõneks ajaks Riia alla. Mõne aja päraſt kutſuti ka need ära.

Nagu waherahu tingimiſtes öeldud, jäi Landeswehri edaspidine ſaatus liitlaſte otſuſtada. Landeswehri wõtſid lätlaſed oma wägede hulka. Raudſe diwiſjoni mehed aſtuſid Bermondti teeniſtuſesſe. Krahw Lieweni wäed toodi laewadel Narwa ja ſaadeti Judenitſhi juhatuſel Petrogradi ära wõtma.

Landeswehri ſõda wõttis meilt nii mõnegi Eeſti poja. Üksi Walga ſurnuajal puhkawad üle kahe ja poole ſaja wapramateſt Eeſti poegadeſt. Jäägu nad meile meeletuletajateks, et wabas Eeſti mullas on kergem ja rahulikum puhata peale raſket ja wäſitawat wõitluſt.

Wiimane katſe — Bermondti awantüür.

Nagu juba öeldud, aſtuſid raudſe diwiſjoni oſad peale Landeswehri likwideerimiſt Bermondti teeniſtuſesſe. Bermondt oli Wene alam ja formeeris raudſe diwiſjoni juures Sakſamaale jäänud Wene wangideſt wäge, tema eneſe ütlemiſe järele Wene punaſte waſtu wõitlemiſeks. Tõepooleſt ſündis aga ſee wäe formeerimine parunite toetamiſeks, et Läti- ja Eeſtimaad ſakslaſte alla wõtta, ehk nagu von der Goltz ütleb: „liitlaſte mõju lõpetamiſeks Baltimaal, mis wõimaldaks Sakſa-Wene liidu otſekoheſt realiſeerimiſt ja wabaſtaks Sakſamaa Verſailles' rahulepingu kohuſtuſteſt".

Warſti ſaime ka Bermondti õiget nägu näha. Juba 8. oktoobril teatab Läti ülemjuhataja muu ſeas: „Kella 10 ajal lendaſid Riia peal 3 Wene-Sakſa lennumaſinat, pilduſid pomme Riia kaitſe-piirkonnas ja algaſid ſellega ſõjaliſt tegewuſt. Selſamal ajal tungiſid kogu wäeliinil waenlaſe ahelikud meie eelwahipoſtide peale. Karlsbadi piirkonnas ligineſid meie wahipoſtidele waenlaſe ratſawäe ſalgad, keda meie tulega laiali aeti. Riia-Miitawi maanteel awas waenlane meie kaewikute peale ſuurtükitule, laskis kihwtiſte pommidega. Meie ſuurtükitulega puruſtati waenlaſe ſoomusrong ja ſoomusauto. Wiimane on upakile kraawis meie kaewikute eel. Sealſamas häwitati meie kuulipilduja- ja püsſitulega kaks Sakſa-Wene roodu."

Järgmine teadaanne räägib: „Wihaſed wõitluſed 8. oktoobriſt peale keſtawad wahetpidamata edaſi. Seiſukohad käiwad käeſt kätte. Waenlane ſaadab lahingusſe konjakiga täis joodetud ſoldatid.

Öö jookſul wihaſed wõitluſed waſtaſega, kellel määratu ülekaal tehniliſtes jõududes. Waatamata waenlaſe alatute katſete ja abinõude peale, kes meie wägedele ſel ajal peale tungiſid, kui paremad meie wäed hiilgawaid wõituſid enamlaſtewaſtaſel wäerinnal ſaawutaſid, ei lähe ſakslaſte püüded mitte täide. Kõik tormijookſud on waenlaſele ſuurte kaotuſtega tagaſi löödud. Mõned kohad, mis wihaſtes wõitluſtes käeſt kätte käiſid, on nüüd lõpulikult meie käes — wõetud wangid on kõik ſakslaſed."

Mida meie Riia alt lahkudes arwaſime, oli juba tõeks ſaanud. Lühikeſe aja jookſul jõudſid parunid 15.000 mehe ümber uueſti kokku koguda ja uus ſõjakäik algas. Eſialgul mõeldi Riia linn ära wõtta, et ſealt uus ſõjakäik Eeſtimaale ette wõtta. Lätlaſteſt ſeekord ſuurt aſja ei olnud. Seda teadis ka Läti walitſus ja palus meilt abi. Lätlaſi toetama ſõitſid kaks ſoomusrongi. Kui ſoomusrongid kohale jõudſid, oli Riias paanika ſuur. Läti walitſus oli Riiaſt lahkunud ja aſus Rodenpoiſi jaamas. Läti ſõjawägi oli Düüna pahemale kaldale taganenud. Oli käſk antud ſõjawäele Riiga maha jätta ja järwede liinile aſuda, liinile, kus meie Landeswehriga ſõdides liitlaſte pealekäimiſel ſeisma jäime. Kõige ſelle peale waatamata ſõitſid meie ſoomusrongid Riiga ſisſe. Rongide desſandid wõtſid oma walwe alla ſillad ja ülekäigu kohad üle Düüna. Bermondti Riiga tulek pandi ſeisma. Aegamööda hakkaſid lätlaſed toibuma. Aſutuſed koliſid Riiga tagaſi.

Nõnda ſiis puruſtati wiimane orjaſtamiſe katſe. Lätlaſed jõudſid frondi kinni pidada, hakkaſid päraſtpoole peale tungima ja ajaſid Bermondti banded Latwijaſt wälja. Bermondti wäeoſa, kui niiſugune, ei olnud iſeeneſeſt kuigi tugew. Ta ſeiſis koos ſuuremalt jaolt wenelaſteſt, keda Sakſamaal kokku koguti. Paremad jõud olid küll ſakslaſed, aga neid oli wähe, et midagi korda ſaata. Weel päraſt Bermondti oli mitmel korral kuulda, et parunitel uued kawatſuſed teokſil. Seniajani on nad ainult wäljamaa ajakirjanduſes meie waſtu walet ja laimu laiali laotanud, kuna tegelikka katſeid korratud ei ole.

Argumentum ad hominem.

Richard Rohti „Minewiku" waſtuarwuſtus „Päewalehe" nr. 21.

Armas ſõber ja Richard Roht! Et Sina kindlaſti nõuks oled wõtnud oma halba romaani (õigemini on ſee nowell) waſtuarwuſtuſega lugejatele tuttawaks teha, et Sinu päiwlik leib mitte kaduma ei läheks, — halb arwuſtus teeb ſeda, nagu Sa iſe kinnitad — ſiis tahan mina ka wana ſõpruſe pooleſt, mis on keſtnud Momendi ja Loomingu ajajärgu, Sind ſes aſjas toeta. Muidu ei oleks mul mitte põhjuſt uueſti kirjuta, ſeſt minu arwuſtus ja Sinu waſtuarwuſtus on imelikul kombel ühe ja ſelleſama lehe joone all.

Seal wõib iga kirjanduslik lugeja iſe otſuſta, et olen tahtnud waid wäita, et oleme alles ettewalmiſtuſe ajajärgus romaani alal. Sina oled katſe teinud, kuid ſee pole õnneſtand. Põhjuſed: ſtiilid ſegi, pſühholoogiline põhjendamattus, keskuſtelu alguparaſuſeta. Põhjenduſed: tſitaate on ülearu ettetood.

Ma pööran lugeja poole.

Kas need on „edewad ja upſakad täis abſoluutſuſt nõudmiſed"? Kus on akadeemiſed õlgade kehitused, kus ollakſe ühekülgne kirjanduslik moeori"?

Kui Sina, Richard Roht, oled tõeſti tahtnud kirjuta halba teoſt, ſiis olen ma küll waleſt ſeiſukohaſt wälja läinud. Anna andeks!

Sa igatſed aſjaliku ja kaine erapooletu arwuſtuſe järele. Kiitmine ei ole weel mitte „kaine ja erapooletu arwuſtus."

Aga mis teed ſina iſe?

Selle aſemel, et waſtuarwuſtuſes näidata, 1) et ühiſt ſtiili, mida mina nõwwan, ei ole romaanis wajagi, et 2) Sinu romaanis ei ole need ſegipaiſed, et 3) pſühholoogia on kohal, ja et 4) inimeſed on wärske omapäraſe keskuſtelu ja huwiga ja et Sinu romaanis on weel muud wäärtuſed, mida jo mina ei ole märganud, tahad Sina minu arwuſtuſe wäärtuſt ſellega nulli peale wiia, et Sa lugija minu iſiku juure juhatad.

Kaks kolmandikku ſinu waſtuarwuſtuſeſt, mis on ſama pikk kui minu arwuſtuski, on pühendet minu kirjanduslikku arwuſtaja iſiku mahategemiſeks.

Sina talitad täieſti jeſuiitlikult. Sina arwad: kui iſiku kohta ſelgeks on teit kõrwaliſte abinõudega, et ta arwuſtajaks ei kõlba, et ſiis ka arwuſtus, mis Sinu teoſe kohta on kirjutet, midagi ei makſa. Sina oled puhas.

Seepäraſt kirjutad Sina, et minu „rohkearwuliſed hurra-auſtajad minule ühegi kriteeriumita

iluſaid kiidulaule laulawad.
nad Sinule ka ei laula?
hulgale auwäärt arwuſtaja
duslikus opoſitſioonis ja

See „kiidulaul on nüü
ja mina „tarwitan nüüd
minul publikumi ſilmis on
juks alal, kuhu mina ei

Et mina arwuſtajaks
Richard Rohti ja oſalt A.
ſtein ja ſegi, Rohti kahju
bus", „Jlo").

Kui ſinna juure liſada
weeſegamine ja ſihilik
pean wälja lugema eelmiſe
kahtluſtuſt.

Wõin heameelega eneſel
üheski arwuſtuſes ei ole
ſeda teoſe kohta õigeks pid
kohta 1914. a. alates, kus
päwe ei olnud lööd".

Wõin Sulle tõenda,
hellus on, mis Sind alati
miſe kartuſes hoiab, mis
ſeal alati ſinnib ſeletuſi

Tuletan meele kirjutuſt „
endiſte ſõbrade päraſt ütleſi
oma loobumiſt ſõpruskonn
nüüd ſeepäraſt taga hakatak
intrigeerima.

Aſjatu kartus ja aſja

Teades ſinu põhjusmõ
tõwe, tuletan Sulle weel
aſjas mitte enam ſõna wõ

Kui Sina „Siuru III"
kahte liiki jagaſid, ſinna ju
teades Sinu arwamiſt ja k
ma Sinult imeſtades:

„Miks oled Sa ſeda
Sulle ſeda tarwis?"

Sa waſtaſid:

„Mõneſuguſte kombina
waja."

Kombinatſioonide päraſt
newikuſt" halwas arwamiſe

Wabanda, ſõber, et ol
toodi Sinu eneſe waſtu,
arwuſtuſe huwides arwan
tarwita — argumentum
auſtet toimetaja mulle ſeks
nab. Terwitan.

Kodumaalt.

Langenud ſõdurite austamine.

Walga linnawalitſus 10.000 mrk. annetanud.

Walga leht „Rajalane" kuuleb, et Walga linnawalitſus langenud ſõdurite mälestusſamba heaks 10.000 marka on annetanud.

Meeleolu maal Eesti de jure tunnistamiſe puhul.

Me oleme juba märkinud teateid, kuidas meie tunnistamiſe ſõnumit ſuuremates maakonnalinnades ja ſuuremates alewites wastu on wõetud. Nüüd tuleb ka teateid nendeſt keskohtadeſt eemal ſeiswateſt alewikkudeſt ja walladeſt. Igal pool on katſutud tunnistamiſe päewa pidulikult pühitſeda, nii kuidas olud wõimaldaſid. On kokku tuldud ja ſelle poliitiliſe ſündmuſe tähtſuſt harutatud.

Meie de jure tunnistamiſe ſõnumet ei wõetud küll ülewoolawa waimustuſega wastu. Meie jäime ka ſelle tähtſa ſündmuſe puhul oma iſeloomule truuks — enam külmadeks harutajateks, kui kuumawereliſteks meeleawaldajateks. Kuid ſeegi wiis, kuidas rõõmuſt teadet terwitati, wõib näidata, et me inimeste poliitiline mõtlemine wiimaste aastate jookſul hiigla ſammudega on edaſi jõudnud. Age meeleawaldus ei prugi alati poliitiliſe küpſuſe tunnistajaks olla. Rahulik kaalumine ja ſündmuste mitmekülgne harutamine wõib ſeda ennem konstateerida.

Walimiſed Pärnumaal.

Walimiſed Pärnu maakonnas kui ka linnas tõotawad õige elawaks minna. Kõige wähemalt wõiks ſeda eeltööde järele ütelda. Mõlemal pool minnakſe walima 10 nimekirjaga.

Pärnu maakonnas.

P. maakonnas on ainult kristlik rahwaerakond loobunud iſeſeiswaſt ülesastumiſeſt. Walimiste asjus ei ole nad ka ühtki kongreſſi ega koosolekut pidanud, nii et erakonna liikmetele wabadus on jäetud. Põllumehed lähewad ſelle wastu wiie nimekirjaga walimiſele. Nimekirjad liituwad lõpuks ühtegi. Sellega on põllumehed tabanud iſeloomuliſt joont. Maakonnawalimistel on igal nurgal tung oma meeſt ſiſſe wiia.

Nimekirjad on järgmiſed:

1) Kommunistide oma, mis nüüd „maatööliste rühma" lipu all wälja läheb. Nimekirjas on peaasjalikult rannamehed. Eesotſas on tuttaw enamlane K. Peelmann Seliſt ja Kaſtna kooliõpetaja W. Rea.

2) E. ſotſialdemokraadid. Eesotſas maakonnawalitſuſe ſekretäär J. Leibur, üliõpilane A. Luſik Hallinguſt ja Põögli wallawanem K. Tamm.

3) Jakobi koh. põllumeeste nimekiri. See nimekiri tuli põllumeeste kogude juhatuſele ootamata. Jakobi mehed ei ole üleüldiſe nimekirjaga rahul olnud ja iſeſeiswalt wälja astunud, ülesſeades igaſt wallaſt kaks kandidaati. Sellele nimekirjale on ſeletus juure liſatud, et ta teiste põllumeeste kogude omadega ühineb. Nimekirja eesotſas ſeiſawad P. Teng Engeſt, M. Adamſon Kaismaſt ja A. Treibludt Suiguſt.

4) Saarde ja Häädemeeste põllumeeste kogud. Eesotſas adw. J. Leesment Pärnuſt, prowiiſor P. Teearu Tallilt ja H. Tomſon Woltweiſt.

5) Wändra, Tori ja Jakobi põllumeeste kogud. Eesotſas A. Jürgens Wändraſt, Joh. Andresſon Jakobiſt ja J. Nuut Toriſt.

6) Halliste ja Karkſi põllum. kog. Eesotſas H. Tõrwand Karkſiſt, J. Weiſſen Hallisteſt ja J. Lauri Pollilt.

7) Tõstamaa ja Audru põllum. kog. Eesotſas M. Laarmann, H. Sittenberg Koongaſt, M. Pommer Audruſt.

8) Iſeſeiswad ſotſialistid. Eesotſas J. Piislar, D. Guſtawſon ja welsker J. Kink Pärnuſt.

9) Rahwaerakond. Eesotſas adw. H. Kuusner, H. Raid ja M. Nõmmik Kilingi-Nõmmeſt.

9) Tööerakond. Eesotſas Th. Pool, K. Liiwak Wändraſt ja K. Rumwoldt.

Pärnu linnas

on eſitatud kõik needſamad nimekirjad, mis Riigikogu walimistel. Sellele on kolm uut liſaks tulnud.

1) Kommunistid. Eesotſas K. Looper ja J. Wirkus.

2) Sotſialdemokraadid — J. Tinkuſk, A. Tokwer ja M. Hansſchmidt.

3) Tööerakond — J. Lepp, adw. H. Wiitael, M. Markſon.

4) Sakslaſed — H. Aminende, A. Schmidt, Roſsmann jne.

5) Iſeſeiswad ſotſialistid — Ed. Kink, Aug. Hansſchmidt, J. Neiland.

6) Üürnikkude rühm — P. Iſak, J. Tamm jne.

7) Rahwaerakond — H. Kuusner, G. Tannebaum, H. Soo.

8) Kristlik rahwaerakond — M. Lindau, rahukohtunik Putnik, Aug. Klein jne.

9) Rääma kodanikkude rühm — T. Wolt, J. Selow jne.

10) Majaomanikkude ja majanduſe rühm — J. Iſak, P. Eiche, Joh. Laſn jne. M.

Linnawalimiſed Rakweres.

(Meie kaastööliſelt telefoni teel.)

Rakwereſt, 31. jaan. Rakwere linnawalimistel andſid 4677 walijaſt 2796 walijat oma hääled ära. Seega oli walimisteſt oſawõtmine 59,8% ſuur. Walimistel wõitleſid 10 nimekirja, mis järgmiſelt häält ſaid: üürnikud 942 häält, wiiwad läbi 10 kandidaati, rahwaerakond 490 h., wiib läbi 5 k., Sakſa rühm 331 h., wiib läbi 4 k., tööerakond 302 h., wiib läbi 3 k., ſotſialdemokraadid 168 h., wiiwad läbi 2 k., erapooletud 165 h., wiiwad läbi 2 k., wabameelſed 108 h., wiiwad läbi 1 k., kristlik rahwaerakond 113 h., wiib läbi 1 k., iſeſeiswad ſotſialistid 78 h., wiiwad läbi 1 kandidaadi. Kaupmeeste rühm ſai 63 häält. Ta blokeeris erapooletutega ja aitas neil, nagu juba eel tähendatud, 2 kandidaati läbi wiia. Ametiühiſuslaſed ehk kommunistid ei wõtnud walimisteſt üleüldſe oſa.

Walimiste tagajärgi on praegu raske kaaluda, kuna ſellekordistel walimistel mitu uut rühma on eſinenud, kelle näoilme alles ſelgimata. Kuid ühte wõib ſiiski tähendada, et walimiſed paremale poole nihkumiſt märgiwad. Sotſialdemokraadid on õige rängalt lüüa ſaanud. Endiſe 9 koha aſemel ſaawad nad nüüd kõigeſt 2 kohta linnawolikogus. Tööerakond on ka wähem kohti ſaanud, enne oli tal 5, nüüd 2. Iſeſeiswatel ſotſialistidel oli enne 2 kohta; nüüd on nad kõigeſt 78 häält ſaanud ja hädawaewaga 1 linnawoliniku läbi wiinud. Rahwaerakond on ühe koha juure ſaanud, endiſe 4 aſemel 5. Üürnikkude rühm ſeiſab mitmeſuguſteſt elementideſt koos. Siin leidub tööerakondlaſi, endiſeid ſotſialdemokraatide poolehoidjad ja parempoolſed. —n.

Päewauudiſed.

Tulumakſu teadaande lehtede äraandmiſe tähtaeg lõpeb täna.

Otſekoheste makſude peawalitſuſe poolt wälja kuulutatud tulumakſu teadaande lehtede äraandmiſe tähtaeg lõppes eila. Et aga pikaſt tähtajaſt hoolimata lehtede äraandmine ikkagi wiimaste päewade peale on jäetud, ſiis on nüüd makſujaoskondades ſuur tung, nii et kõik oma lehti tähtpäewaks ära anda ei jõua.

Järelpärimiſe peale otſekoheste makſude peawalitſuſeſt ſeletati meile, et äraandmiſe tähtpäewa raske pikendada on, küll on aga korraldus tehtud, et neile trahwi ei määrata, kes kuni 7. weebruarini oma teadaande lehed ära annawad. 7. weebruariſt peale langewad kõik, kes oma lehed andmata jätnud, trahwi alla.

Juhime ſiis kõigi tähelepanemiſt ſelle peale, et tulu teadaande lehtede äraandmiſega rutata tuleb, et mitte jälle wiimaste päewade peale ſabad jaoskondade ette ei kogu. 7. weebruariſt peale enam pikenduſt ei tule.

Tulu teadaande lehed peawad kõik ära andma, ka need, kellel ſeaduſe järel tulumakſu makſta ei tule.

Walitſuſe otſus 2. weebruari pühitſemiſe kohta.

Wabariigi walitſus otſustas oma eilaſel koosolekul pühitſeda rahutegemiſe aastapäewa ja ühtlaſi de jure tunnistamiſe päewa 2. weebr. kõigis aſutustes ja koolides.

Pääſetähtede wäljaandmiſeſt pidulikule aktuſele „Estoonias" 2. weebruaril.

Pääſetähtede piiratud arwu päraſt antakſe neid wälja kõige pealt ſeltſidele ja aſutustele, kes neid täna kella 10—3 ja 5—6 linnawalitſuſe ruumides ſaada wõiwad. Palutakſe neid ſeltſe ja aſutuſi, kes aktuſeſt oſa wõtta ſoowiwad, oma wolinikku ſelle aja jookſul piletite järele ſaata. Kell 6 lõpetatakſe piletite wäljaandmine neile.

Aſutustele antakſe piletid keskaſutuſe nimel kõikide peawalitſuste, oſakondade jne. tarwis ühiſeſt.

Seltſe ja aſutuſi, kes aktuſel eſineda ſoowiwad, palutakſe ſelleſt täna kella 5-ni korraldawale komiteele linnawalitſuſe ruumides teatada.

Eſinemiſe kõned peakſid wõimalikult kokkuwõetud olema.

Korraldaw komitee.

Kaupluste äripidajatele tähelepanemiſeks.

2. weebruaril ſ. a. tahetakſe ſeltskondliste organiſatſioonide poolt Tallinnas, ja wististi ka teistes linnades ja alewites, Eesti Wabariigi de jure tunnistamiſt pidulikult pühitſeda. Tallinnas on ſel päewal hom. kell 10 kirikutes tänu-jumalateenistuſed, kell 12 päew. ſõjawägede paraad Peetri platſil ja kell 1 p.l. pidulik aktus „Estoonia" kontſertſaalis. Nagu walitſuſe ringkondadeſt kuuleme, kawatſeb walitſus 2. weebruari iga aasta üleüldiſeks pühaks wälja kuulutada.

Sel puhul pöörab Kaupmeeste Seltſide liidu juhatus kõikide kaupluste ja äripidajate poole üleskutſega, et nad omad ärid ja kaupluſed 2. weebruaril kinni jätakſid. Erand oleks teha ainult toiduainete kauplustele, kus kauplemine hariliku pühapäewa reeglite järele wõiks kesta. Wabrikud ja tööaſutuſed on ſel päewal wististi kinni; walitſuſe aſutustes töö ſeiſab. Ei oleks igatahes ilus, kui ärimehed ſeda päewa teenistuſe päewaks tarwitakſid. Sulgugem endi kaupluste ukſed 2. weebruaril kuigi ehk ſelleks walitſuſe käſk tulemata peaks jääma; ehtigem endi kaupluste majaſid ja aknaid Eesti ja liitriikide lippudega ja andkem endi äriteenijatele ühes meie endiga tähtſal päewal tähtſa ſündmuſe mälestuſeks rõõmſad olla.

31. 1. 21.

Kaupm. Seltſide liidu juhatus.

Aurik „Sakala" proowiſõit.

Pärnu laheſt tõsteti ſuurem aurulaew üles ja parandati Tallinna dokis jälle ſõiduwõimuliſeks. Aurik on riigi omandus. Homme teeb aurulaew, mille nimeks on „Sakala", eſimeſe proowiſõidu. Proowiſõiduſt wõtawad oſa mitmeſuguste ametkondade, nagu kaubandus-tööstusministeeriumi jne. eſitajad. Riigikogu juhatuſe poolt on kaaſaſõitjaks wolitatud abieſimees Jaan Järwe.

Ametiſt wabastamiſed.

Eilaſel walitſuſe koosolekul otſustati ametiſt wabastada haridusministri abi E. Martinſon tema oma palwe peale, 1. weebr. arwates ja haridusministeeriumi koolinõunik Joh. Käis oma palwe peale, 15. weebr. arwates.

Jaan Poska nimeliſe abiandm. kapitaal.

Eilaſel walitſuſe koosolekul kinnitati määrus Jaan Poska nimeliſe abiandmiſe kapitaali kohta.

Teedeministeeriumi wanem inſeneer,

inſeneer-tehnoloog profesſor Iwan Pſhenitſõn jäetakſe teedeministeeriumi kooſſeiſuſt wälja, arwates 31. jaan. 1921. a. (Eta).

Wälisministeeriumi administratiiw oſakonna juhataja

kohustetäitjaks on hra Möllerſon nimetatud.

Inglise konſul Leslie,

kes Inglismaale puhkuſele ſõitis, jõuab ſealt homme tagaſi.

Toimetajate wahetus.

„Tallinna Teataja" wastutawa toimetaja M. Einbundi aſemel, kes ſiſeministriks ſai, kirjutab nüüd lehele J. Järwe alla.

Miſſugune kaup läheb nõukogude Wenemaale.

Nõukogude Wenemaale edaſiſaatmiſeks lükati 28. jaanuaril raudteel Tallinnaſt Narwa mitmeſuguſt kaupa järgmiſel arwul:

7 wagunit kaupa heategewaks otstarbeks, 8 wagunit ſeemneid, 14 wagunit kalewit, 5 wagunit wiiliſid, 2 wagunit kastor-õli, 3 wagunit põllutöömaſinaid, 1 wagun ſawooliat ja 1 wagun elektrimaterjaali, kokku 41 kaubawagunit. Mri-ri.

Kui palju Wenemaale põllutööriistu on ſaadetud.

Nagu Wene ſaadiku juures olew ajakirjanduſe büroo teatab, on wiimaſe 11 kuu jookſul wäljamaalt Wenemaale toodud 1278 wagunit põllutööriistu.

Raudteelaste riideworm.

Walitſuſe poolt wastuwõetud määruſega on Eesti wabariigi raudtee-teenijate riidewormi kindlaks määratud. —ete—

Talud teiſe walla alla.

Pärnu maakonna-nõukogu otſuſe põhjal on järgmiſed talud Jäärja wallaſt ära lahutatud ja Talli walla külge liidetud, arwates 1. jaan. 1921: Langſaare, Matſi, Rehemetſa, Kabatſi, Tänga, Andremäe, Sawioja, Sepaoja, Saarmaoja, Oskarshof, Wana-Külge, Uue-Külge, Kargoja, Keremetſa, Külge-Karbus, Wiiroja ja Külge-Weski. —ete—

Ettepanek Eestiſt lahkuda.

Wenemaa alamatele Stepan Fadejewile, kes Narwas ilma kindla teenistuſeta elas ja warguſe eest karistati ja Maria Solowjewale, kes Narwas ilma kindla elukohata ja teenistuſeta awaliku naisterahwana elutſes, on ette pandud 2 nädala jookſul Eesti wabariigi piirideſt lahkuda. rn.

Ametiſt wabastatud.

Wiljandi linna politſei ülema abi Christjan Engel on oma palwe peale politſei peawalitſuſe ülema poolt ametiſt wabastatud 1. weebruariſt arwates.

Wäljaſaatmiſe otſuſed on muudetud

Wene alamate Grigori Schneideri (Narwas) ja Moſes Lermanni (Tallinnas) kohta. rn.

Wõru linna politſei ülemaks

on politſei peawalitſuſe ülema poolt kinnitatud reſerw-kapten Auguſt Priks, 1. weebruariſt arwates. rn.

Wenemaale ſõitnud.

„Manchester Guardiani" kaastööline ja kirjaſaatja Ranſome, kes Eestis wiibis, ſõitis üleeila nõukogude Wenemaale. Mri-ri.

Tartu kütte- ja weo-oſaühiſus

awab Tallinnas ſuurema kütteainete ladu ja on ſelleks otstarbeks linnawalitſuſelt W. Rannawärawas ſuurema ladu-platſi kolme aasta peale rentinud. —pal.

Woorimeeste arw wäheneb.

Et praegune ſõiduwoorimeeste taks wõrdlemiſi kõrge ja woorimehed harilikult üle takſi nõuawad, on ſõitjaid wähe. See asjaolu on wististi põhjuſeks, et woorimeeste arw Tallinnas wäheneb. —pal.

Sõjawangide wahetus Baltiski kaudu.

29. jaan. ſõitis Stettiniſt wälja Baltiski järjekorraline aurulaew „Wigbert" Wenemaale ſaadetawa 1897 iſikuga. Mri-ri.

Pr. E. Partſi eſinemine Tallinnas.

Pr. E. Parts jõuab oma ringreiſil Tallinnaſſe weebruarikuu lõpul ja nimelt eſineb kunstnik ſiin plastilistes tantſudes 23. weebruaril Draamateatris. Ringreiſi algas pr. Parts Tartus, ſelle järel eſines ta Narwas, Pärnus ja wiimati Wiljandis.

Kapital de jure mälestuſeks Petſeris.

Petſerimaa elanikkude keskel on mõte tärgunud Eesti de jure tunnistamiſe mälestuſeks kohaliku reaalgümnaaſiumi juures ſtipendiumi aſutada. Alguskapitaliks annetas Obenitſa kogudus 500 marka. (Eta)

Kõrgema auastme omandanud.

Kindluſe ſuurtükiwäe diwiſjoni alamkapten Konrad Kügler, kes ennaſt kaptenina ülesannud, on 14 päewaks peawahti arreteeritud, omawoliliſe aukraadi omandamiſe eest. Robbi.

Saku õllewabrik

on tööd alganud. Direktoriks on Durbin (rootslane). Walmistatakſe porteri ja pilſeneri. Müügile lastakſe ſaaduſed weebruari kuu keskel ehk lõpul.

Weel lõhkeainete leidmiſeſt Toompea loſſi keldris.

Selle kohta kuuleme täiendawalt:

Leitud lõhkeaine oli dünamiit.

Dünamiit ſeisnud keldris ſeina najal ſeiswa riiuli peal, mis kerge tõukamiſe järele oleks wõinud ümber kukkuda. Seal ruumis käiſid ehitustööliſed, oli panipaigaks mitmeſuguſele materjaalile ja koſule. Seeskäijatel ei olnud aimugi, kui nad paberoſſi ſuitſetades ruumis wiibiſid, kui hirmſaid tagajärge mõni ettewaatamata liigutus oleks wõinud tuua.

Asjatundja ſeletuſe järgi oleks ſelleſt 30 naelaſt dünamiidiſt küllalt, et Toompea loſſi purustada ja ümbruſe majaſid wigastada.

Edaſi kuuleme, et ſee dünamiit olewat ſeal keldris juba 1919. aastaſt ſaadik ſeisnud. Nimelt olla ſel korral, kui Riigikogu hoonet ehitama hakati, dünamiidiga wanu müüre lõhutud. Ja ſiis jäänudki dünamiit ſinna keldrisſe wedelema, nagu tükk järeljäänud ſawi wõi muud.

Kui lugu nii on, ſiis ei leia küll ſõnu, niiſuguſe äärmiſe lohakuſe hindamiſeks, kus ſadade inimeste elu, nii öelda, juukſekarwa külge ſeotakſe, rääkimata weel aineliſeſt kahjuſt, mis juhtuwa õnnetuſe korral oleks ſaanud.

Teadaanded.

Tuletõrjujate paraad

on kesknädalal Wene turul. Palutakſe kõik Tallinnas olewad tuletõrjujad tähendatud päewal kell 11 pritſimaja kokku tulla.

Laewaſõidu teated.

Sisse on tulnud

29. jaanuaril Sakſa aurik „Etzel", kapten Boeſe, Danzigiſt ſegakaubaga (28.985 puuda ſuhkurt ja 2900 puuda kakaod). Adr. Trentmann ja Ko.

Linna asjad.

Wolikogu koosolek

on kesknädalal 2. weebruaril kell 6.

Harutuſele tulewad küſimuſed, mis eelmiſel koosolekul lahendamata jäid, peale ſelle weel rida uuſi küſimuſi, kokku 30 punkti.

Muu ſeas on päewakorral linna 1921. a. eelarwe kinnitamine. —lm.

Hobuste registreerimine,

mis 2. weebruariks määratud, jääb püha tõttu ära, ja jatkatakſe ſeda järgmiſel päewal, 3. weebruaril, ühes ſelleks päewaks määratud hobustega. Er.

Wargused wabrikutes

on wiimaſel ajal õige laiali lagunenud. Warastakſe kõige rohkem elektrilampiſid, traati, mitmeſuguſeid walgustuſe ſiſſeſeadete oſaſid jne. Hea turg niiſuguste asjade müügiks on W. Rannawärawas olew wanaasjade turg. Nüüd on wabrikantide ühiſus linnawalitſuſe poole palwega pööranud, et elektri ſiſſeſeadete ja nende oſadega kauplemine wanaasjade turul ära keelataks. —pal.

Saapapuhastajad uulitſatel

on oma räpaſe wälimuſe pooleſt tuntud. Ka pingid ja puhastuſe abinõud on nendel kõige primitiiwſemad. Nüüd on politſeiwõimude ja linnawalitſuſe poole keegi iſik pööranud palwega temale ſaapapuhastamiſe kohad uulitſatel rendile anda, kusjuures tema ennaſt kohustab ſelle eest hoolt kandma, et publikumi tarwis ſellekohaſed toolid ſaawad uulitſale pandud, kus mõnus istuda ja et puhastajad korralikult riides oleks. Politſei poolt leiab ettepanek toetuſt. —pal.

Kõrge maamaks.

Käesolewal aastal tuleb linnal Kurna ja Lehmja mõiſate eest ligi 300.000 marka riigi ja maakonna makſuſid makſta. 1920. a. oli ſee maks umbes 72.000 marka ja enne ſõda 180 kuldrubla. —pal.

Wolikogu pidulik koosolek.

Järjekorraline wolikogu koosolek 2. weebr. lükatakſe 3. weebruari peale, kuna 2. weebruari koosolek pidulikuks koosolekuks tunnistatakſe.

Riigikogu.

Üleüldine kommiſjon

pidas eila koosolekut. Otſustati patendiſeadus anda eeltööde tegemiſeks Palwodre kätte, kes kommiſjoni koosolekul aruandjana eſineb.

Amnestia-ſeadus tuleb kommiſjoni järgmiſel koosolekul, mis esmaspäewal peetakſe, ſiſulikule harutuſele. Koosolekule kutſutakſe huwitatud ametkondade eſitajad, et nad ſeal oma arwamiſi wõikſid awaldada.

Immobiil-kommiſjoni ärakaotamiſe ſeadus ja kohtunikkude ametisſe kinnitamiſe ſeadus otſustati Riigikogule kinnitamiſeks ette panna.

Raudtee asjad.

Korratus rongide ühenduſes Tallinna-Walga-Irboska wahel kõrwaldatud.

Uue ſõiduplaani makſmapaneku järele raudteedel läkſid wäga ſagedaks juhtumiſed, et Tallinnaſt tulew postirong hiljaks jäädes Walka jõudis, kuna Irboska rong Tallinna rongi äraootamata Walgaſt õigel ajal wälja ſõitis.

Selle tagajärjel jäid Tallinna poolt tulewad reiſijad ja poſt Walka maha. Petſeri maaülema ſellekohaſe märgukirja peale on nüüd raudtee walitſus korralduſe teinud, et Irboska rong Walgas Tallinna rongi kuni 3 tundi ootab. Kauemat aega oodata laſta pole wõimalik, ſeſt et muidu rong ei jõua enam Irboskaſt tagaſi tulla. (Eta)

Suure Ameerika weduri proowiſõit.

Täna hommikul kell 6 ſõidab kommiſjon, kes koos ſeiſab ſiſeministri abiſt, inſ. Karl'iſt, tehn. oſakonna ülemaſt inſ. Berna'ſt, eraraudteede inſpektori kohuste täitjaſt O. Langeſt Ameerika ſuure weduri proowi tegema. Nimetatud wedurit kawatſetakſe käima panna Pärnu-Tallinna kitſarööpaliſel raudteel Tallinna-Alliku liinil. Ühtlaſi on inſeneer Berna ſõidul otstarbeks ſelgitada rongide korratu liikumiſe, hiljaksjäämiste j. n. e. põhjuſi.

Puude wedu

Pärnuſt Tallinna on kitſarööpaliſel raudteel eraiſikutele ajutiſelt keelatud. Eſimeſes järjekorras toimetatakſe edaſi raudteewalitſuſe puud, 2) kütteainete keskkomitee puud, 3) ſõjawäe ja 4) wabrikute ja tehaste puud. Tallinnaſt Pärnu on puude wedu igaühele waba.

Toitlusküſimas.

Linnale weebruari eſimeſeks pooleks tſhekileib kindlustatud.

Eila määras wabariigi walitſus Tallinna linnale ſumma ſelleks, et linnaelanikkudele weebruarikuu eſimeſel poolel tſhekileiba anda wõiks ja leiwa naelaſt mitte üle 10 marga ei wõetaks.

Loodetawasti ehk määratakſe ſamaſugune ſumma ka kuu teiſe poole jaoks. —lm

Piima müük tſhekipiima poodides.

Linna piimaäri on asja nõnda korraldanud, et neisſe poodidesſe, kuſt tſhekipiima ſeni müüdi, igapäew piima müügile ſaadetakſe ja ſealt kõigile ſoowijatele mõõduka hinnaga müüakſe.

Piimaäri juhatajal A. Einpaulil on korda läinud piimaäri jaoks rohkem piima ſaada ja tahab ſel teel piimahindade üleskruwimiſe wastu wõidelda.

Piim, mis poodidesſe müügile ſaadetakſe, käib kindla kontrolli alt läbi. —lm.

Teater.

„Estoonia" teater.

Täna, teiſipäewal, eſietenduſeks fantastiline operett „1001 öö", Johann Strauſsi muuſika. Kesknädalal, 2. jaanuaril „Rewolutſiooni pulm."

Teatribüroo.

Johann Strauſsi fantastiline operett „1001 öö" wiib meid idamaileſſe muinasjutu maailma, wõimides lõelikkuſt unenäoga, äratades uueſti ellu ühe Schehereſade kuulſaiſt jutteſt, eſitades pikantſeks wahepalaks europaſeerituid idamaalaſi, lühidalt, tehes wõimatu wõimalikuks, nagu kunagi muinasjutt. Muinasjuttu ſaadab ja kaunistab Johann Strauſsi pehme, ſulaw muuſika, mis eriti ſoowitawaks teeb ületäiſeks.

Teatribüroo.

Draamateater.

Wabariigi tunnistamiſe puhul kolmapäewal, 2. weebruaril pidulikud ettekanded: Päewal kooliõpilastele 1) õpetaja T. Kuuſiku kõne päewa tähtſuſest 2) „Kroonu onu". Õhtul 1) prolog 2) A. Kitzbergi draama 3. ja 4. waatus „Libahunt". Harilikud teatri hinnad.

Teatribüroo.

Kirik.

Simeoni kirikus.

2. weebruaril (küünlapäew) kesknädalal kell 9 hom. hommikuteenistus, kell 10 lõunateenistus. Liturgia tänupalwega Eesti riigi iſeſeiswuſe tunnistuſe puhul. Koorilaul ja jutlus.

2. weebruaril kell 6 õhtul — õhtuteenistus, peab ülempiiskop Aleksander.

3. weebruaril neljapäewal kiriku püha kell 10. Liturgiateenistuſt peab ülempiiskop Aleksander, kes ka jutlustab. Kihelkonna nõukogu.

Tööliste elu.

Kuidas iſeſeiswuſe tunnistuſe ſõnum Tartu telefoni wabriku tööliste hulgas wastu wõeti. Uue tööliste wanema ſeiſukoht ametiühiſuſe kesknõukogu wastu.

27. jaan. pidaſid Tartu telefoni wabriku tööliſed koosolekut. Päewakorras oli muu ſeas uue tööliste wanema walimine. Koosoleku ajal jõudis teade koosolekule, et liitriigid on Eesti wabariigi de jure tunnistanud. See teade kutſus eſile ſuure iſamaaliſe waimustuſe tööliste keskel. Sõnum kuulati püsti ſeistes ära. Lauldi „Mu iſamaa, mu õnn ja rõõm" ja peeti waimustawaid kõnesid. Lõpuks otſustati ſaata terwitustelegramm Eesti de jure tunnistamiſe puhul wabariigi walitſuſele ja Riigikogule.

Ühtlaſi waliti uus tööliste wanem, kes ennemalt tagaſi astus, uueſti rõhuwa häälte enamuſega tagaſi. Nimelt on tööliste wanema walimiſega Tartu telefoni wabrikus lugu järgmine. Juba mõni aeg tagaſi waliti endiſe tööliste wanema aſemele, kes punane ja wäga käremeelne oli ning ſuurema oſa tööliste meeleolule ei wastanud, uus tööliste wanem. See aga ei tahtnud tunnistada Tartu ametiühiſuste kesknõukogu, ſest et ta ametiühiſuste kui kommunistliku aſutuſe käre wastane oli.

See küſimus oligi 27. jaan. otſustamiſel, ja, nagu eelpool tähendaſin, ametiühiſuste kahjuks.

Uus Tartu telefoni wabriku tööliste wanem on ſeletanud, et ta mitte ametiühiſuste kesknõukoguſſe, kes kommunistlikke eesmärke taga ajab, ei astu, waid ſaab lahus nendeſt talitama. Waatleja.

Terwishoiu nõukogu kawatſuſed.

Eila wõttis terwishoiu peawalitſuſe juhataja Dr. Mõttus ajakirjanduſe eſitajaid jutule ja tutwustas neid terwishoiu nõukogu koosoleku otſustega 28. ja 29. jaanuariſt:

Nõukogu ülesanne

on kõiki terwishoidliſi küſimuſi riigis harutada, eelarweid kokku ſeada ja läbi harutada kui ka kõigi põhjapanewate kawatſuſte läbiwaatamine terwishoiu alal.

28. ja 29. jaanuari koosolekul

kuulati ära aruanded kohtadelt ſeniſe tegewuſe üle.

Üleüldiſelt tunnistati tarwilikuks kõigi terwishoiu alal töötawate ametkondade wahel ühtluſt luua kokkuhoidmiſe mõttes wõimalikult wäikeſe jõukulutuſega rohkem kätte ſaada.

Rawitſusaſutuste ſeiſukord.

Haigemajad omawalitſuste juures ei ole kaugeltki ajakohaſed. Tuleb wiibimata aſuda nende põhjalikumale kordaſeadmiſele. Wanade majade aſemel tuleks uued ajakohaſed hooned ehitada, ſest et parandused palju makſma lähewad.

Riik muſt ehitada ei jõua, niiſama on ſee ka rask
omawalitſuſe aſutustel. Kõige wiletſamate aseme
tulewad küll uued kohe ehitada, kusjuures riik oma
walitſustele ſelleks laenu peaks kindlustama.

Koha peal tuleks ſuured ühiſed haigemajad kõig
oſakondadega ühiſelt ülesehitada. Siſemiste, ſugu
naha, haawa, külgehakkawate haiguste jaoks ja ſün
nitus-abi.

Terwisaste ja kurortide küſimus

oli ſõja aja päraſt täiesti ſeiskus. Need tulek
wõimalikult pea korda ſeada. Asja korraldamin
on ſelle pooleſt keerulisem, et need aſutuſe
kas aktſiaſeltſide ehk eraiſikute omandus on
Siin peakſid omawalitſuſe aſutuſed appi tulema

Pärnu ſupeluskoha kordaſeadmiſe eelarw
kokkuſeadmiſeks ja materjaali kogumiſeks wa
liti kommiſjon (peawalitſuſe juhataja Dr. Mõt
tus, Dr. Lübek ja A. Schnikker).

Sanatooriumide küſimuſes

tunnistati tarwilikuks 4 ſanatooriumi awada
nendeſt 2 kopſuhaigetele ja 2 paranejatele ras
keteſt haigusteſt. Aſutada tuleks nendeſt 2 Lõu
na-Eesti ja 2 Põhja-Eesti. Sanatooriumid tu
leks ülewõetud mõiſatesſe aſutada; ſellekohan
ettepanek tehakſe ministeeriumi kaudu waba
riigi walitſuſele.

Teadete kogumine anti eelpool nimetu
kommiſjoni hooleks.

Proſtitutſiooni wastu wõitlemiſeks

tuleks ühtlaſed määruſed makſma panna, et kõik
eneſega kauplejaid naisterahwaid registreerida, j
neid kindla rawitſemiſe alla heita, et külgehak
kawate ſuguhaiguste laialilagunemiſele piire pan
na ja külgehakkamiſt minimumini wiia. Politſe
aſemel tuleks ſee ülesanne linna ja maakonna ter
wishoiu oſakondade hooleks anda.

Külgehakkawate haiguste wastu wõitlemiſeks

tuleb luua tingimiſi, et haiguſed tekkida ei ſaa
See on teiste küſimustega nii lähedalt ſeotud,
arstid ſelles asjas üksi wõimetud on. Ühte j
teiſt wõib juba praegu kätte ſaada.

Otſustati kindlasti nõuda, et praegu mak
wuſel olewaid ſunduslikka määruſi puhtuſe j
terwishoiu alal täpipealt täidetaks.

Igaſſe maakonda tuleks deſinfektſiooni kamb
rid aſutada, pealegi liikuwaid taudide lahtipuhk
miſe korraks.

Piiriäärſetes maakondades, mis alaliſe häd
ohu all, wähendatakſe terwishoiu perſonaali, ku
haigemajad ja korraldus jääb alale, kuni häd
oht täielikult möödas.

Raudteerongides tuleb piinlik puhtus ſi
ſeada ja linnades aſuwad ſaunad walju kontrol
alla wõtta. M. A

Wastutaw toimetaja H. Rebane.
Wäljaandja Tallinna Eesti Kirjastuſe-ühiſus.

Kunſt ja elu.

Märkuſed.

1.

Kunsti ſtiilil on ilmlõpmatu palju wõimaluſi.

Minnes mõttes tagaſi minewikku, tulles teiſteſſe pikkuſe wõi laiuſe kraadideſſe, uurides wõõraid looduslikke ja ühiſeluliſi tingimuſi, wõõraid tõuge ja wõõraid rahwuſi, ei imetle me mitte ainult warem tundmatuid mõtteid ja tundmuſi, waid niiſama warem tundmatuid mõtete ning tundmuste awalduswiiſe kõigis kunstiharudes.

Stiilil on niiſama palju wõimaluſi, kui palju on wõimaluſi elul.

Keſk õudſet waikuſt ſammume muuſeumis läbi Aafrika neegrite, Peru ja Mehiko, Aſſüüria ja Egüpti, Greeka ja Rooma, gooti renesſaanſi ning moderni ſkulptuuri ſaalide. Tardunult waikiwad tiiwuliſed Aſſüüria härjad, waikiwad jumalad ja khimäärid, näewad omi metalliſeid uni Rodini, Mennier, wõi Mestrovici õrnad, kannatawad, traagiliſed pead.

Kõik waikib nüüd ſurnuna. Kuid kõik, mis marmoris wõi brongſis ſurnud, on mõttes kord elaw olnud. Kõige ſelle taga on kord tormiline elu tukſund; on aeg, koht ja tõug oma edenemisastet awaldand; on inimene, iſik omi kõrgemaid ünistuſi taotlend. Kui meie mõte põhjuste ja järelduste eritlemiſes kristallini ſelguſeni jõuaks ning me kõige olewa loogikat põhjani otſekui jumalad mõistakſime, ſiis kuulekſime, kuis nende paljude ajajärkude ja rahwaste kunstſfinkſide ſurnud huuled ſoſistawad: Midagi ei ſünni kogemata! Waba inspiratſioon on rohkem aheldet, kui te iial wõite aimata!

Iga uus kunstiwool, mis rewolutſiooni lipu üles tõstab, on kohustet ſelle peale näitama. Ta peab wõima näidata, et ta oma aja hingeeluſt ja kultuuriſt wõrſub, ſelle loogiliſena awalduſena ilmub, ega ole midagi meelewaldſet ning juuretut. Kui ta ſeda ei ſuuda põhjendada, ſiis ei ſuuda ta ka oma olemasolu põhjendada.

Selleſt ja ainult ſelleſt ſeiſukohaſt wõib järjekindlaſt ſotſioloogiliſeſt kunstiarwustuſeſt kõnelda.

2.

Kunſt ei ütle midagi, milleks pole andmeid elus. Ka kõige ſuurem fantastika wõrſub ainult reaalinimeſe mõttekujutuſe eelduſiſt. Kuid kõik inimlik on tingit inimliku elu kogemuste ja käſituste piiriga. Wiimaſeſt ei ſaa üle hüpata kõige ſuurem geeniuski, ta wõib ſeda ainult järkjärgult laiendada.

Fantastiline wõib olla ainult waatewiis, millega reaalilmale lähenetakſe, kuid iſeeneſeſt ei wõi ſee waatewiis fantastiliſt maailma ſarnaſena, inimlikult tundmatuid mõtteid ja tundmuſi luua. See on ikkagi inimlik maailm, näht ainult kumeras, fantastiliſes peeglis. Kui näit. Wells kujutab kuu elanikke ja ühiskondlikku korda, ſiis on ſee ainult koopia wõi paroodia maakera elanikeſt ning ühiskondlikuſt korraſt.

Kõige taltſutamatumalgi fantaaſial on inimlik loogika. See fantaaſia ſaab omad algained ainult inimmõistuſega tajutawaiſt reaalnähtuſiſt. Kuid et oſad, milleſt ſünnib terwik, on inimlikult loogiliſed, ſiis on ſeda ka terwik, kõigiſt meeleheitlikeſt paigutuſiſt hoolimata.

Ja ſee wõimaldabki õieti inimliku mõttetöö ſihikindlat arenemiſt. See teeb wõidud raskeiks, kuid ka tõeliſelt uſutawaiks. See ſeadus wiib inimlikud mõtteſaawutuſed ſüſteemi, kõrwaldades üllatusliku anarkia. See on niiſama tähtis, kui kõik füüſika tõſiasjad, raskuſe, ſoojuſe wõi walguſe ſeaduſed. Nii pea, kui need lakkakſid mõjumaſt, oleks organiſeerit maailma aſemel kaos.

Ja ſellepäraſt mõjuwadki need fantastiliſed kirjanikud ja kunstnikud kõige ſuggestiiwſemalt, kes omis teostes teades wõi teadmata ometi [illegible] inimliku kogemuspiiri loogikat jälgiwad. Nad wõidawad nautija uſalduſe ilma ſelle tahtmata oma „reaalſuſega", nad ſeowad ta tähelepanu loogiliste tõſiasjade paljuſega, nad ſunniwad teda uſkuma oma unistuſt wõi tõelikkuſt.

Huwitaw on ſes ſuhtes Edgar Poe metood, alates ta haruldaſelt realiſtlikuſt ſtiiliſt ja lõpetades ta oſawalt kaſutet ajalooliste, geograafiliste, matemaatiliste ja hingeeluliste materjaalide külluſega, mis alguſes nii igawana ning aſjatuna ballastina tunduwad. Olen teiſal näidand, et ta mõnes töös matemaatiliſe keerdküſimuſi lahendades oma tegelaſel koguni ekſida laſeb, et alles hiljem õigele tulemuſele jõuda. Kuid ühes ſellega on ta lugija kaaſa kiskund probleemi lahenduſſe, ta eneſe otſekui teoſe tegelaſeks teind, ta närwiliſſe ärewuſſe heitnud — ning oma mõju ſaawutand.

3

Ükski kunstteos ei wõi mõju äratada, kui nautijas eelduſed ſeks mõjuks puuduwad. Lüüriliſed, romantiliſed, müstiliſed wõi pateetiliſed algained ta hinges wõiwad küll wähemad olla kui nauditawas teoſes, kuid olemas olles wõiwad nad teoſeſt äratuſt ſaada, otſekui põletisaine, mis alles tuleſädemeſt lõkkele lööb. Sellepäraſt ütleb meile tihti alles wõõras waimutöö, mis meis eneſtes peitub.

Inimlik loomiswõim ja wastuwõtteand liiguwad nõnda ſiis wõrdlemiſi kitſas ringis. Geenius ei wõi midagi luua, mis lõpulikult oleks wõõras ta ajajärgu hingeelule, tähendab, ka ta teoſe nautija omale. Kui ometi nii paljud ſuurwaimud mõiſtmatuiks jääwad, ſiis ſellepäraſt, et nende kogemuspiir ja waatewiis on liig erandlik, liig kaugelle kõrwale ulataw — ning nende teokſed waheſt nende harwade kätte ei ulatagi, kes on nende õiged „kaastegelaſed". Nietzſche arwas, et ta lugijad alles ſündimata on.

4.

Kuid mis on makſew ükſiku iſiku kohta, on makſew ka iſiku-rühmade, ſeltskonna, terwe rahwa kohta. Ükski kirjanduslik mäſſuteos ei wõi rewolutſiooni ſünnitada, kui ſelleks ühiſelulis-pſükoloogiliſed eelduſed puuduwad. Kuid ta wõib neid eelduſi oſawalt kaſutada, rõhutada, otſekui Röntgeni kiirtega walgustada, neiſt nende terawa tendentſi eſile koorida — ning tõeſti rewolutſioonile wiia.

Ärgem liialdagem kirjanduſe mõju ühiskonda! Rewolutſiooniline, kiriklik wõi pornograafiline kirjandus wõib ainult nii palju mõjuda, kui palju on ühiskonnal eneſel appetiite ja kalduwuſi nende tendentſide jaoks. Need kirjandusliigid on iſe ühiskonna teatud ſeiſukorra ſaaduſed ja mitte wastuokſa. Mitte Owidiuſe luule ei ſünnitand Rooma kõlbluslanguſt, waid ta oli iſe üks ſelle languſe nähtuſiſt, tõſi küll, palju täiuslikum, teadlikum ja wäärtuslikum, kui ſee paheline ühiskond.

Niiſama wähe kui paheliſed, wõiwad ka wooruslikku tendentſiga teokſed inimkonda põhjalikult ümber muuta. Wõib ju oletada, et inimkond wiimaſeid palju rohkem on lugend kui eſimeſi, kuid ta instinktid on jäänd umbes endiſeks. On raamat, mida ta poolteiſe tuhande aasta jookſul järeljätmata on lugend, ilma et omiſt pahedeſt oleks loobund, — nimelt Piibel. See annab halwa tunnistuſe kirjanduſe mõjuſt.

Kirjandus on ainult abſtraktſioon eluſt, teooria, kuid elu ei laſe end teooriaiſt muuta; waid ta areneb oma ſeaduste järele ja ſunnib ka teooriaid eneſe järele muutuma. Teooria on alati ühekülgſem, tüübiliſem, kristalliſeerunum kui elu, kuid kui elu on muutund, muutub ka teooria järſult, weel järſumalt kui elu, ſeſt et ta jälle uude äärmusſe langeb.

5.

Üleüldiſelt arwatakſe, et Cervanteſe „Don Quijote" ſeni loet ja austet Hiſpaania rüütliromaanidelle äkki ning ootamatta lõpu tegi. Kuid ſee on liig pealiskaudne arwamine. Kaugeltki ei tule kõike Cervanteſe arweſſe panna, weel enam, Cervantes oli ainult ſuurepäraline ſõjariiſt oma aja waimu käes.

Kõige pealt oli Cervanteſe ajal Hiſpaania ühiskonnas, mis ſeni oma waimuga rüütliromaane toitis, ſuur murrang ſündimas. Oli algand Hiſpaania majandusliku elu paratamatu wariſemine, tee rikkuſeſt ja ſuuruſeſt alla waesuſſe ja wäikluſſe, kustutades endiſe rahwusuhkuſe ning ſundides jälle reaalſet elu nägema. Sellega oli rüütliromaan, mis kord aja waimu wastas, ſotſiaalſelt juba iſeeneſeſt midagi mõttetut ning juuretut. Seltskond hakkas taſt juba iſegi wõõrduma. Et ſee nii oli, näitab aſjaolu, et aastaſt 1553 rüütliromaanid Hiſpaania aſumail, kus neil ſugugi ühiſeluliſt pinda polnud, keeldud olid, ja et Hiſpaanias eneſes aastal 1555 parlamendile rüütliromaanide keeluſeadus ſiſſe anti — nii ſiis 50 aastat enne „Don Quijote" ilmumiſt. Harit klaſs oli juba ammu neiſt romaaneſt loobund, waimulik ſeiſus wõitles nende wastu ja nad olid jäänd ainuükſi maamõisnikkude ja madalamate kihtide maiusroaks. Kuid — ſee on ometi tähtis — mida ei wiind läbi õpetlaste manitſuſed ja ſeaduſe §§, ſelle ſaatis korda üks kokutaw ühekäeline kehw wanamees: päraſt Cervanteſe „Don Quijotet" pole Hiſpaanias ühtki rüütliromaani ilmund. „Don Quijoteſt" eneſeſt on aga ilmund 800 trükki.

Samuti polnud Cervanteſe teoſe worm kaugeltki mingi üllatus. Hiſpaanias olid paroodiad igand kirjanduslikkude nähtuste puhul waremgi moes. Kui wanamoodſed kroonikad kirjanduſes igawaks olid läind, awaldas a. 1555 keegi, kes end kuninga õuenarriks nimetas, paroodiliſe ajalooteoſe. Sama traditſiooni jälgis ka Cervantes. Ja ühtlaſi, kui wähe muganemiſt eneſe metoodi järele: „Don Quijote" autor ei wõind Avellanedale iial andeks anda, et ſee ta teoſe kohta omakord paroodia — wõltſit teiſe ande kirjutas!

Ja teiſelt poolt: kui Cervantes ühe ajaſt läind romantiliſe ſchablooni tappis, ſiis aſetas ta kohe teiſe ſelle aſemelle, mis aga aega rohkem wastas. Temas nähtakſe harilikult kirjandusliku realismi ja filoſoofiliſe ratſionalismi kaitsjat. Kuid ſee on liialdus. „Don Quijote" lõpus kajastub juba uue romantika, lamburiluule aeg. Wiſt kogu Hiſpaania kirjanduſes pole teoſt, mis rohkem wale toonis oleks kirjutet, kui Cervanteſe karjasteromaan „Galatea", nagu tõendab George Ticknor omas Hiſpaania kirjanduſe ajaloos. Cervanteſe dramaatiliſed tööd on nii wale-romantiliſed, et omal ajal täieſti omawoliline oletus tekkis, et Cervantes need tööd nõndaſama Lope de Vega parodeerimiſeks on loond, nagu ta lõi „Don Quijote" rüütliromaanide naeruwääristamiſeks.

Cervantes idealiſeeris ainult uut romantikat ja uuſi wõitluſi tuulikutega. See romantika erines ſeniſeſt ainult niipalju, kui palju erines uuema aja palgaſoldat keſkaegſeſt rüütliſt. Ja tõepooleſt, kas ei parodeeri juſt Cervanteſt ennaſt hiliſemad jandikirjanikud, eſitades wanu, hooplewaid ſõjaweteraane? See on tema, kes igal juhuſel armastas wastu rinda lüüa ja meele tuletada: ka mina, ka mina olin Lepanto lahingus kaaſas! See oli ainult uus Don Quijote tüüp, mis tol ajal kaugeltki naeruwäärne polnud, kuid ſeda meie antimilitariſtlikul ajal küll on.

6.

Kõik kirjanduslikkude maniſestide kirjutajad ekſiwad ühes ſuhtes: nad ei wõta ſotſiaaliſt arenemiſt, mis peatamata jatkub, arweſſe. Nad loowad oma teooria ainult tänaſe päewa jaoks. Kuid teooria, nagu kõik teadlikud awalduſed, põhjeneb loomulikult juba teadlikult tajut tähelepanekuis. Looming iſe on aga intuitiiwne, alateadlik nähtus. Kui teooria ſünnib, on ſotſiaalne tagapõhi, millel ta rajaneb, õieti juba muutumas wõi muutund. Sellega on teooria loominguks hiljaks jäänud. Ta on materjaaliks ainult kirjandusajaloolaſele.

Milline mõttetus peitub juba paljas futurismi nimetuſes! Ei taheta kindlat teooriat luua mitte ükſi käesolewa ſilmapilgu, waid iſegi tulewiku kirjanduſe jaoks!

Ses ſuhtes on ekſind iſegi kõige reaalſema pilguga waimud. Kunagi pole tahet näha eneſe rippuwuſt alati muutuwaſt aja ſiſuſt, mis ka kunstilaadi paratamatult muudab, hoolimata kõige paremaiſt teooriaiſt.

„Mina tahan loogiline olla," ſoowib Zola küll iſe. „Minu arwates on naturalism ainult üleminek. Mis temale järele tuleb — ſeda ma ei tea... Kaua wältab naturalismi walitſus? Ma arwan, et kaua, kuid, uſkuge, ma ei tea ſeda mitte. On aga tähtis, et kord kooli langemiſe ajal, nii umbes wiiekümne aasta päraſt, nii rumalaid naturaliste ei leiduks, kes endiste romantikute kombel rääkikſid: „meie ei taha kellelegi oma kohta anda, ſeſt meie oleme — kirjanduslik täius."

Wiiekümne aasta päraſt! Kuid ometi pidi Zola iſe nägema, kui lühikene oli ta teooria eluiga. Ja mitte ainult nägema: — pole kellegi ſaladus, et ta eneſe „ewangeeliumid" õieti juba Tolstoi idealiſtlikkude tööde mõju all on kirjutet. Ning niiſama naiiw oli ta lootus, et naturalistid wabatahtlikult walmis olekſid olnud oma kohta kirjanduſes kellelegi üle andma. Ei, ſelleks on inimene liig ſõge ja alalhoidlik. Nagu elus eneſes, nii otſustatakſe ka kunstis, mis ſeda elu peab peegeldama, walitſusküſimuſed ainult jõuwahekordadega.

7.

Mitte ainult kunsti loomine, waid ka warem loodud kunsti mõiſtmine ripub niiſama ajaſt ja iſikuſt. Nagu ei wõida üht ja ſama teoſt kahel eriajajärgul ühtewiiſi luua, nii ei wõida ſeda ka ühtewiiſi mõista. Mõiſtmiſel on ſamuti tähtis iſikuline ja ühiskondlik tagapõhi.

Seſt ükski kunsttöö ei wõeta wastu hinge, mis oleks täieſti tühi, nagu tahwel, kuhu eſimene kord kirjutatakſe. Sealt on juba warem läbi läind palju teadwuslikku ja alateadwuslikku materjaali, palju eluliſi, filoſoofiliſi ja esteetiliſi kogemuſi, mis igal ajajärgul on iſeſuguſed ning mis uuele esteetiliſele nähtuſele oma poolt warjundi annawad. Mida rohkem ſeal wäärtuslikku materjaali ees, ſeda ſuurem wõistlus ootab juuretulewat. Kuid ſeda parem tunnistus ta wäärtuſeſt, kui ta kõigeſt hoolimata mõjule pääſeb.

Inimhing muutub ühteſoodu, ja ſeda mööda muutub ka ta waatewiis, ideeline ja tundeline wastuwõtte and. Seda muudab ühiskondlik arenemine, iſiklikkude kogemuste kaswamine, närwierkſuſe laineline tõus ja mõõn, mis esteetiliſes maitſmiſes nii tähtis. Kuid mis on makſew ükſiku iſiku lühikeſe ea kohta, on ſamuti makſew terwete rahwaste ning aastaſadade kohta.

Wahel wõib järelilma käſitus üheſt kunsttööſt hoopis teiſtſugune olla, kui ta looja ſeda iial on aimand. Kahtlemata ei murdnud Cervantes oma lõbuſat paroodiat kirjutades wähemalgi määral pead ſelle wõrdkujuliſe tähenduſe üle, mis praegu lugija ta „Don Quijotes" arwab nägewat. Samuti ſaame meie kahtlemata hoopis teiſiti aru „Hamletiſt", kui Shakeſpeare ſeda iial on oletand.

See on huwitaw ja wahel — kurb. Näib, nagu unuſeks autor iſe oma töö warju ära, nagu muutuks ta wäikſemaks, pealiskaudſemaks ja waeſemaks kui ta teos. Ta on awaldand ſaladuſi, milleſt ta iſe midagi pole teadnud. Ta on istutand puu, mis ikka jälle uuſi wilju kannab, mille peeneſt maitſeſt ja lõhnaſt tal eneſel kord aimugi polnud.

Nagu ilm iial walmis ei ſaa, nii ei ſaa ka ükski kunstteos. Nende loomine jatkub inimkonna teadwuſes. Meie ei ſaa kunagi neiſt käſituſt nagu aſjuſt „iſeeneſes", me wõime hinnata ainult omi wahekordi nendega. Nad muudawad meid, kuid niiſama muudame meie ka neid.

Fr. Tuglas.

„Jaan!" hõikas Anna reeſt.

„Meh?"

„Külm wõtab ſu jala ära, ſäh pane ſee tekk ümber", pakkus noorik.

„Ei wõta, põle enne wõtnud, wõta ka nüüdki," ühmas Jaan wastu.

Kuid noorik ei jätnud järele, waid wiis iſe teki talle kännu juure järele ja mässis Jaanil ümber märja jala. Jaan ei ſaand tagaſi hoida muheluſt ja lauſus:

„Nigu mõnda Märti hellitab, egas ma nii pude ole!"

„Kas ſa pead ſuu, kurinahk!" ähwardas Anna, „waat kui ma ſulle weel ſelle ſuure kaſuka ümber ei ſäe!"

Ning peaaegu tantſides hüppas ta reele ja hakkas armutalt hobuſt piitſutama. Jaan wahtis talle kaua järele, kui noorik nelja Härma poole kihutas ja mund ei teindki, kui ohjaharu keerutas.

Noorik jõudis juba Härma õue, ſidus hobuſe ohelikuga aia külgi ja astus ſiſſe. Perenaine, Anna ema, talitas ükſi köögis, kuna kogu muu pere oli heinaweol ametis.

„Pimme, kuidas ära hirmutab oma kolaga, tuleb kui mõni murdaja ſiſſe," imestas wanaeit ja tõstis poolel koorit kartulalt ſilmad, mida ta ühes noaga poriste näppude wahel hoidis.

„Tuled ka nii harwa waatama," liſas ta juure.

Kuid Annal polnud täna aega juttu jabutada, astus ſõnalauſumata ſahwri, tõi ſealt wõimaſina wälja ja pani kolkſudes lauale.

„Ära wiin ſelle, oma maſin läks rikki, homme tuuakſe tagaſi."

„Eks ſa wii peale, eks üks warandus ole ta nüüd puha, Tuhkja wõi Härma wõimaſin, ükskõik, muudku ülehomme tahaks iſe teiſega hakata wõid lööma," ühmas perenaine ja kooris kartuli lõppu, lõikas ſelle lõikudeks ja wiskas pange, kus külm weſi ſulpſus ja piisku üles lõi. Siis tõuſis ta üles, pühkis käed põlles puhtas ja imestes äkki Annale otſa waadates:

„Tea, kas ſa oled nutnud wõi, ſilmaripsmed kõik puras ja kokkukülmand?"

Anna katſus ſõrmega lauge. Tõeſti oli ſeal jää ja lauſus:

„Hingeauruſt wiſt."

„Jah, wõi hingeauruſt, eks ole ju teada, mees nagu ſõjas ja..."

Kuid Anna lõi käega, wõttis laualt wõimaſina, wiskas ſelle rekke, istus peale ja wõttis ohjad.

„Nõõ!"

„Ekſa's ole wähe paigal ikka, kusſa's nii ruttu jookſed!"

„Põle aega, põle aega!" kiirustas Anna, wirutas tuliſe hobuſe ſelga ja ajas tuhatnelja õueſt teele.

„Pimme, külm ilm, mis ſärtſub aina, aga temal põle jalge tekkigi ühes, ſoendada ka ei läbe," imestas wanaeit, kuid Anna ei kuulnud ſeda enam, kuna hobune nelja rööbasteed metſa poole liukas.

Ja mis oli noorikul nüüd wiga kihutada, kui ſüda oli ſees kerge kui haganaleſt ja rõõm ning muretus herendawates ſilmades aina kimeles.

Jaan istus ikka weel pehkind kännul, kui Anna hobuſega endiſele kohale jõudis. Ta oli otſeti ja nii mõtteſſe wajund, et ei kuulnudki enne, kui Anna reeſt teda hõikas. Köhmides, tekk käes, astus ta ree juure, kuna ta näol iſeſugune tuſa peegeldus.

„Teap, miſſa's jälle nii tõrsſis oled?" päris noorik nagu pilgates.

„Tõrsſis wõi mitte, aga ſina oled ju Tuhkja Märdi..."

Ta ei lõpetand, ent Anna ſai pooleſt ſõnalt aru, mis ta tahtis ütelda. Nooriku pea nõkſatas piſut allapoole, iwakene aega ſilmis ta enda ette, kuid ſiis puhkes ta peaaegu ülemeelikuſes naerma. Ta ſangutas tükk aega Jaani, kui ſee ta kõrwale rekke istus ja rõkendas:

„Wõi Tuhkja Märt paneb tema murre, ſihande kehkenpüks, pistku ta oma nina mu juure, ma waatan, kas teda ukſe wahele ſaab lüüa wõi ei!"

„Ei noh, ukſe wahele küll, aga ta wõtab ta ſealt jälle wäljä, ſinine teine ſiis küll on, aga ſinu mees on ta ikka."

„Märt põle mees, põle ka minu mees tänaſeſt päewaſt!"

Jaan waatas nagu üllatuſes Annale otſa, kuna ta nägu lõi naerule. Kuid ainult ſilmapilguks, ſiis kattis ſeda jälle endine tuſa.

„Hea ütelda teha küll, aga mis mina ſuga teen, põle mul ju kedagi."

„Kui ſul põle, ſiis on minul Härma," lauſus noorik tõſiſelt.

„Härma küll, aga ſee wanamees elab weel ilmatu kaua aega, ennegu Härma ſulle ſaab, ja kas annabki, kui kuuleb, nihuke maalüt."

Kuid noorik ei kuuland enam Jaani, ja wiskas ta reelt lumme. Jaan weeris kui kera kallukat teeäärt ſügawaſſe kraawi põhja. Kuid ta ajas enda kraawiſt üles, raputas lume riietelt ja wihastas. Ta wihastas nii, et enam rekkegi ei istund waid tükk maad hobuſeſt järel käis. Anna naeris ikka weel kui rõõmus laps, kuid pikkamiſi kustus ta naer ja jättis hobuſe ſeisma. Kuid ka Jaan jäi ſeisma. Noorik piilus tükk aega üle õla tagaſi, kuid Jaan ſeiſis ja ſeiſis. Siis jäidki nad mõlemad keſet maanteed ſeiſma, noorik hobuſega ees, rees istudes, Jaan ſammu kümme järele ja kükitas wiimaks keſet teed õisjalu maha. Ent ſiis waatas noorik jälle kord tagaſi ja nähes Jaani ikka wihaſelt istuwat, tuli reelt maha, wõttis peotäie lund ja wiskas. Kuid ei taband eſimene kord, ent järgmine pall lendas Jaanile otſe põſele ja noorik kukkus jälle naerma. Aga Jaan ei lauſund ſõna, ega wiſand wastu, waid tõuſis üles ja läks weel ſammu kümme tagaſi ja istus ſinna uueſti keſet teed. Noorik läks talle järele ja pildus ikka lund, kuna Jaan jaokaupa taſt ikka kaugemalle ja kaugemalle hoidis. Wiimaks, kui nad nad hobuſeſt ja reeſt wakamaa wõrra olid kaugenend, pistis noorik äkki jookſma ja istus ka Jaani kõrwale maha. Jaan ei lauſund ka nüüdki ſõna, ſiis pistis noorik purakeſe jääd talle krae wahele. Kuid ſee wihastas Jaani lõpulikult, ta tõuſis äkki üles ja wirutas nüüd nooriku omakord kraawi. Ülepeakaela uperpalli lendas ſee wastu kraawi wastaskallaſt, kuna weerdes ta paljad ſääred ſeeliku alt wälkuſid. See oli nii naljakas, et Jaan täieſt kõriſt hirnuma kukkus.

„Jaan, ai!" kiljatas Anna korra ja hakkas oma pahemat kätt kinni hoidma. Ta jäi kummuli lumme, ega tõusnudki ſealt enam. Jaan waatas, waatas ja kahmas ſiis kraawi, haaris ſiis nooriku hoolikaſti ſülle ja tassis ta maanteele.

„Haiget ſaid wõi?"

„Jah."

Ja tõeſti oli Anna pahemal käel peopeſas nahk maas. See oli wereni kriimustet wastu konarliſt jääd. Jaan waatas imeliku näoga ſeda weriſt nahka ja ühehoobil oli ta näolt kättemaks ja naer kadunud. Ent äkki märkas noorik, peaagu hirmudes:

„Kus hobune?"

Jah, kus oli hobune? Teda polnud enam endiſel kohal, waid lonkis rahulikult juba eemal kaugel teel Tuhkja poole. Nad pistſid mõlemad kõigeſt hingeſt jookſma, kuna Jaan pool maad nooriku enne ta järele jõudis ja peatas. Kuid ſiin oli uus üllatus. Ohjad olid kui rottideſt kleni katki närit ja ainult lühikeſed otſad tilkneſid neiſt weel waljaste küljes. Ree jalaſed olid nad niikaugelt wastu karedat teed kulutand, kui ulatas.

Ent nad ſõlmiti weel kokku niipalju kui neiſt weel aſja oli ja istuti uueſti rekke. Ning ſõit läks edaſi, hobune liigutas ainult wahetewahel kõrwu, ega aimand midagi.

Waewalt olid nad ſammu kakskümmend ſõitnud, kui noorik kelmilt Jaani ninaſt näpistas. Seekord ei wihastand Jaan, talle paistis ſee nii imelikult kentſakas ja lõbus ja hullamine läks uue hooga lahti.

Jõudis juba pimedus, kui nad ſammu käies metſaſt wälja hakkaſid jõudma. Ja miks ſõita, kui ſeda ſugugi waja pole? Wõi weel ſõita, nad mõlemad oleks tahtnud, et ruuna ſamm kümmekord weel wähem oleks olnud.

Pimedus tõukas nad kui iſeeneſeſt ühe kaſuka alla, oli ju nii hea ſoe ſuruda end üksteiſe wastu, kui ümberringi oli rakſuw külm teiwastes ja puis. Õuewärawa ees kadus Jaan reeſt ja tuli kaugelt ringi ſauna taha, astus ſinna natukeſeks ſiſſe ja läks alles tüki aja päraſt tallu.

Waewalt ſai noorik ohjad wana Peedi pihku wiſand, kui ſellele kohe ſõlm ſõrmi wahele hakkas.

„Kes need ohjad ſiis nii nahka on pand?" imestas ja wihastas peremees.

„Hobune näris puruks teiſed," ühmas noorik ja astus tuppa.

„Tea, mis ajaſt ſee hobune neid ohju's on hakand ſööma," uriſes wana Peet ja ſai järjeſt wihaſemaks, kui ta põhjalikumalt ohjad oli läbi uurind, „närukael nihuke, wõi kah halba moodi õppimas!"

Ja ruun ſai ohjaſõlmedega niiſuguſe tuliſe wastu wahtimiſt, et ta teine ſilm enam ei awanendki. Ja mis eeſt ſee äkiline heldus peremehelt, ſeda ei teadnud ta omas hobuſelikus ſüdames iſegi arwata, nii tark kui ta muidu harilikult oligi.

Aga wallatuſe tuju jatkus weel kogu õhtu. Tiiu waatas imestades ja kaheldes, kuſt ſee äkiline rõõm ſiis pidi tulema, kuid ei ſaand millestki aru ja wangutas ainult pead. Kuid ſiis turgatas temalegi mõttejupike pähe: kas polnud ju jõulud juba nii lähedal, ainult paar kolm nädalakeſt ja ſiis tuleb Märt koju, nagu ta enniſt oli kirjutand! Ning temagi wanadeſſe liigendeſſe poetus nagu kerguſt juure; wähenes kui pikkade aastate tulek, mis ſinna oli kogund. Iſegi wana Peet ſai rõõmſamaks, kui Tiiut nägi naerwat ja lobiſewat. Kuid Anna rõõmu ja wallatuſe põhjuſt ei näind nad aimatagi. Ikka leidis Anna pilgukeſe Jaaniga kahekeſi jagada

„Estoonia" teater.

Esmaspäewal, 31. jaanuaril

QUO VADIS?

H. Sienkieviczi näidend 7 pildis.
Algus kell ½8 õhtul.

Teiſipäewal 1. weebruaril ſ. a.

1001 öö.

Johann Straußi operett 3 w
Algus kell ½8 õhtul.

„Estoonia" kontsertsaal

Laupäewal 5. weebruaril
Balalaika mängu edend. seltsi

kontsert

Suur-Wene balalaika-koori p. hr. B. W. Sternbergi juhat. Kaaſa aitawad: Wene ooperi artistid prd Samätina (laul), Holewo-Kalinskaja (laul), hra Glebow (laul) ja Petrogradi teatrite näitlejannad pr. Bosſe ja prl. Fabinskaja (tantſud). Klaweril ſaadab hr. Komarow. Suur-Wene balalaika-koor kannab ette Griegi, Tſchaikowski ja Mascagni ning balalaika-kompoſiitorite Andrejewi ja Priwalowi helitöid.

Täielikumalt eeskawades.
Algus kell 7½ õhtul.
Pääſetäht. eelmüük teatri kassas

Draamateater

Kesknädalal 2. weebr.
Wabariigi tunnistamise puhul

Pidulikud etendused.

— Kell 3 päewal —
Kooliõpilastele
lasteetenduſe hindadega.

I.
T. Kuuſiku kõne päewatähtſuſest.

II.
Kroonu onu.
J. Kunderi uali kahes waatuſ.

Kell ½8 õhtul

I.
Proloog.

II.
Kõne päewatähtſuſest.

III.
Libahunt.
(A. Kitzberg).
Kolmas ja neljas waatus,
Harilikud teatri hinnad.

Wene teater.

Teiſipäewal 1. weebruaril

СТАРЫЙ ЗАКАЛ

A. J. Sumbatowi draama 5 w.
Mängiwad: Arbenina, Shukowa, Kateenew, Rahmatow, Tſharski, Eberg j. t.
Näitejuht: A. W. Tſcharski.
Algus kell 7½ õhtul.

Eelteade: neljapäewal 3. weebr. „Бѣшеныя деньги", A. N. Oſtrowski komöödia.

Wastutaw korraldaja
A. W. Pronnikow.

Haapsalu linna ja ümbruskonna

optantide koosolek

peetakſe ära Haapſalu Petrogradi wõõrastemajas
4. weebruaril, kell 3 päewal.
Palutakſe kõiki ilmuda koosoleku päewakorra tähtſ. pärast.

Naisarſt
Dr. F. Katz
Naha- ja ſuguhaiguſed.
Pikk tän. nr. 37, krt. 3.
Kella 10—12 ja 4—7.

Ämmaemand
Peterſon-Arhipow
Toom-Kuninga tän. 23, krt. 7.

Klaweri hääldeseadja
J. Kingo

Petrogradi ja Moskwa esimeſe järgu ärides kaua aega töötanud, kui üks paremateſt oma ameti oskajateſt.
W. Karja t. 8, k. 8, moodiäris.

Saksamaalt wangiſt Eestimaale jõudnud, wiiſakas üksik meesterahwas palub mingit

teenistust

maale wõi linna. Tunneb hästi maa- ja puutööd. Teatada ſlt. „4999" all.

Endine gümnaasiumi
kooli-õpetajanna

Saksa, iseär. Inglise ja Prantſuſe keel, ſoowib kohta ſuurem. laste juure. Aadr.: Blankenthal, Tallinn, Kadakatee nr. 2.

Restoraan „PARK"

Kesknädalal 2. weebruaril s. a.

Karnevaal. „Öö Venedigos"

Seal on dekoreeritud kunstnik N. F. ROOT'i juhatusel.

Samal õhtul

IX järjekorraline kontsert

N. P. SAMJÄTINA, N. W. LAWRETZKY, E. N. KUSNETSOWI ja P. N. NIKI osawõttel.
Uued kwartetid j. n. e.

TANTSUD.

publikumi hulgas d'ANNUNZIO, TOLINI, Petrogradi balletikunstnikkude A. G. NIKITINI ja A. S. NOWITZKY poolt.
a) Arlekinaad, b) Holladi tants, c) Pas de ruban, d) Menuett.

Juhatus.

Tallinna Eesti Lastekaswatuſe Seltſi

pidu-õhtu

pühapäewal, 6. weebruaril 1921 a., algus kell 5 pl.
Tallinna tütarlaste kommertskooli ruumides.
Piletite eelmüük sealſamas ukſehoidja juures.
Tantſuks mängib orkester.
Seltskonna rohke osawõtmine ſoowitaw.

Head walget Inglise seebikiwi 76/78 %

soowitab ladust seebiwabrikutele
:: ja jällemüüjatele wabalt. ::

Eesti Tarwitajateühisuste Keskühisus.

Tallinnas, Wiruwärawa puiestee 15.

Kõige parema metall raudtee- ja uulitſalokomotiiwideks, aurulaewa- ja lauaſaagimiſeweskite maſinateks ning mootoriteks on

Skandia metall,

mida meie 10 ſulatamis wiiſil walmistame ja mis riiklise kontroll-asutuſe poolt järel waadatud.

Skandia metalli tarwitawad ſuurel wiiſil Rootſi eraraudteed ja mitmeſuguſed ſuurtööstuſed ning töökojad. Mõõdukad hinnad. Kõige parem kokkuſeade. Kutuline tellimiste täitmine. Palutakſe järelküſimistega pöörata Saksa ja Inglise keeles.

Metallaktiebolaget Skandia
Schmelzfabrik für Metall-Legierungen.
Stockholm. Schweden.

Portselaan tassid

mitmeſuguſes wäljawalikus kohale jõudnud ja ſoowitame ladust en-gros

S. Kirrepe & Co,

Lai tän. 12, kõnetr. 35.

Kalawõrgud.

Aktſiaselts „Murawei",
Tallinnas, W. Brokusmägi 10,

wõtab tellimiſi wastu kilu-, ſilgu- ja teiste kalawõrkude peale. Hinnad parajad, tingimiſed wastuwõetawad, wabrikud tellimistega koormatud, ſellepärast rutake tellimistega, et hooajaks kätte ſaada. Mis ladusſe jõuab, läheb kohe wälja.

Ärge wisake ära! katkiseid **Ärge wisake ära!**

Parandan ruttu, wastupidawalt, odawalt ja ostan tarwitamiſeks kõlbmatuid

gummikalosse.

Müüriwahe tän. nr. 33, kort. 2. Siſsekäik hoowiſt.

Merekindluste ehituse osakond tarwitab järgmisel arwul kuiwi männilaudu:

1½" X 9" - 1450 jooks. sülda
1" X 9" - 3700 „ „

Lauad wõiwad ka teiſes laiuſes olla, kuid ſiis tuleb wõrdlemiſi laudade kogu pikkus muuta. Pakkumiſed tulewad kinniſes ümbrikus ära anda kuni 7. weebruarini ſ. a. Merekindluste ehituse oſakonna kantſeleiſse Narwa mnt. nr. 63, alumiſel korral.

Aktsia-Selts

„Atlanta".

Wiru tän. nr. 4, tel. 8-23, 7-93.

Suur wäljawalik:

palitu
ülikonna
kleidi
kostüümi
pesu
rulliniiti.

riideid

Ligemal ajal pudukauba ladu avamine.

Suhkur kohale jôudnud

Rumberg, Tuberg & Ko.

Teatame ſellega, et

o.-ü. Tartu Aiaviljaühisuse marja- ja puuwiljaweinide tehas

Holmi tän. nr. 12 ja

napsi- ja likööriwabrik

Puu tän. nr. 2,

oma tegewuſt on alustanud. Tellimiſi wõetakſe wastu Tartus, Puu tän. nr. 2.

Kooperatiiw „AIT" teatab,

et liikmed, kes ette tellinud on 7., 8. ja 9. detſembril, wõiwad järele tulla 31. ſkp. ja 1. weebruaril. Kes tellinud 10. detſembril, ſaawad 3. weebruaril. Mittelellijad liikmed ſaawad 4. weebruariſt peale. Jahu ſaamiſel palutakſe ühes wõtta **ostukaart ja ettetellimiſe kwiitung.**

Jahu on hea ja 35 marka nael.

Juhatus.

Mereasjanduſe peawalitſuſe ehitusoſakond annab wähempakkumiſe teel wälja ſüwenda ja „Pärnu"

remondi- ja montaaſhitööd

Lähemad teated oſakonnas iga äripäew, kella 10—12. Pakkumiſed ära anda kinnistes ümbrikutes kuni 10. weebruarini ſ. a. Oſakonna kantſeleisſe, Wana Sadama tän. 21, Tollimajas.

Mõiſaküla Läti kool

tarwitab

2 õpejõudu,

kes wõiwad õpetada Läti keeles. Teada anda Pärnumaa koolivalitſuſele.

Pärnus, 27. jaan. 1921. a.
Koolivalit. juhataja M. Raud.
Sekretär: A. Tohw.
№ 610.

Kontor Rud. Koll

Tallinn,
Wene tän. 8.
Telef. 12-21 ja 8-27.

Kauba osakond müüb ladust:

Inglis seebikiwi,
Ameerika kampfoli,
Kookusõli,
Tawotti,
Bensiini,
Steariini,
Mesilaste waha,
Carnauba waha,
Boraksi,
Ookert, kollast,
Tinawalget,
Tsinkwalget,
Wääwlihaput,
Chromalauni,
Potaschi,
Glaubersoola,
Alabastergipsi,
Skulpturgipsi,
Smürgelkäiasid,
Kaatersaagisid,
Sõnnikuharke,
3- ja 4-harulisi,
Aednikkude raudrehasid,
Plekialaseid,
Plekihaamrid,
Tuulamisemasinaid,
Wiljaniitjaid,
Koorelahutajaid,
Naelu igat seltsi
j. n. e.

Kontor Rud. Koll

Tallinn,
Wene tän. nr. 8.
Telef. 12-21 ja 8-27.

Kopli tän. 4, poes.

Müüa kartuli soola kaera ja jahu kotte

Kopli tän. 4, poes.

Kuiwad põletispuud

on jälle ſuuremal arwul kohale jõudnud ja müün kodu kätte ſaatmiſega:

I ſort	1600	marka	ſüld.
II „	1400	„	„
III „	1200	„	„

Woorimehe tän. 5. k. 1.

Rahamehed

ja kollektsioonide kogujad!

Haruldane

vana Tallinna pilt

on juhtumiſi müüa. Pilt on wälja pandud H. Dreimann ja Ko. magaſini akna peale, Harju tän. nr. 23.

Kristall-sahariini

„Fahlberg"

ſoowitame
suuremal arwul

Arens, Loskit & K-o.

Sauna tän. nr. 1.

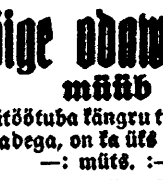

Kõige odawamalt müüb

mütſitöötuba kängru tuiſumütſe, kõrwadega, on ka üks kotik-torumüts.

Müüriwahe tän. 27, krt. 5.

Müüa

hobuſenaelu nr. 7 ja meesterahwa kaſukad tuhkru ja biiſami nahaſt karakul kraega ja ſaapad. Luiſentali tän. nr. 13, k. 6.

Müüa omaniku haiguſe pärast
head seltſi

piimalehmad

Heeringa tänaw nr. 20, k. 13.

Müüa oksjoni teel

14. weebruaril mitmeſuguſt igewa inwentaari. Aadr.: Üle Raaſiku, Kiiu wald. Haapſe k. T. Jablokow. Sealſamas ka purjelaew müüa, ſuurus 90 rtn.

Uus kaheinimeſele

raudwoodi

nikkelnuppudega on müüa W. Ameerika tän. nr. 25-a, krt. 3.

Raud

reformwoodid

ükſikult ehk paariwiiſi ja öökapi on müüa Kentmanni t. 18, k. 2.

Müüa

meester. kaſukas,

peſukaru nahaſt, karakulkraega, pikema kaswule. W. Kompaſſi t. nr. 7, wõõrastemajas „Ost" tuba 1. Näha kl. 4—6 õhtul.

A/S. Silva aktſiaid

ära anda kella 9—11 hommikul. Sauna t. nr. 1, krt. 13.

Müüa

kontsert tiiwklawer

Bekkeri wabr. S. Tatari tän. nr. 18, krt. 1, kella 2—8.

Wiimane aeg uuendad

„Päewalehe"

tellimiſi

1. weebruariſt peal

Kõik tellijad ſaawad weebruarikuu esimestel päewade kõige iluſama kolmewärwiliſe **ſeina-kalendri hinnata kaaſa.**

Noor puuduſtkannataja tütarlaps palub mingiſuguſt

teenistust,

kas ettekandjaks, kinosſe, ſuuremate laste juure ehk midagi muud. Kirjad ſlt. „Elli 3" all.

Tüdrukut

tarwis maale. Kaubelda S. Juhkentali tän. nr. ~~35. krt.~~ 9.

Tüdrukut

maale tarwis. Kaubelda 1. weebruaril Riiſenkampfi tän. nr. 38, krt. 1.

Üksiteenijat

tarwis Pühawaimu kir. hoow nr. 4, krt. 1.

Tallinna peapostkontor

wajab ühte wilunud elektriſisſeſeade

montööri

ja nooremaid

kirjakandjaid.

Demobiliſeeritud ſõduritel eesõigus. Palk 2000 m. ümber. Lähemaid teateid postkontori kantſeleis kell 9—3. 2lek

---

Tarwitatakse kantselei- ja töökojaruumid.

Üles anda Narwa mnt. nr. 9, E. W. Wigastatud Sõjameeste Ühiſuſe Tallinna oſakonna kantſeleisſe.

---

2 tuba ja kööki

Tartus

soovit. vahetada

korteri wastu Tallinnas. Olen nõus ſisſeſeadet ära ostma. Wiruwärawa puiestee 29, puhwetis. Iwanow.

Ilus korter

2 toa ja köögiga elektriwalgust. linna ligi. ära anda. Teatuſt ſaab Luiſentali tän. nr. 7, k. 1, kella 2—8.

Kivikuurid (70r.s.)

kõlbawad töötoaks, teat. ſaab Lai tän. nr. 39, kr. 6, kella 2—3.

Söögipood

ära anda, ſealſamas ka müüa tisleripink, käru rattad, ilus ſupeluswann ja ſohwa puuwärk. Kopli tän. nr. 4.

Majad

müüa

rutuliſe ärareiſimiſe tõttu Rakweres, üks kahekordne, teine ühekordne, mõlemad weewärgi ja elektriſisſeſeadega. Majade juures aed. Ligem. teat. majaomanikult Rakweres Tartu tän. nr. 4.

Ostan pargitud

lambanahku

kaſuka jaoks. Dunkri tän. 9, kõnetraat 13—48.

Hobun

müüa S. Tartu mnt
hoowis.

Kes laenab noorele

15.000 m

wiie kuu peale, ſaab ka
ja köögi Nõmmel. Slt. S

Palun, kellel on m
waeſele neiule laenata
2000 marka
Teat. palun kirjal. ſ
all ära anda.

„Päevalehe" tellim kuulutus

ſwõtab wastu

Walguſe kon
Wiljandis

Päewale

tellimiſi wõtab wastu
Pala
wallaſekretäär
hra Ed. Br
Tartumaa

Päewale

tellimiſi wõtab wastu
Roela
wallaſekretäär
hra A. Roſ
Tartumaa

„Päewale

tellimiſi wõtab wa
Loodi jaamaülem herra
H. Te

„Päewalehe" te

tellimiſi wõtab wa
Olsu jaama
herra **Mark**

'Päewale

tellimiſi
wõtab wastu Halliste
ülem herra **Wom**

„Päewalehe" te

wõtab wastu
Wahastu wa
wallaſekretär, herra
J. Mi

Kadus 26. ſkp.
rahakott
ühes E. W. iſikutunni
August Tubalkain'i nim
Palun ära ſaata Riiſe
tän. nr. 43-b, krt. 27.

Koolilaps

raamatud kaot

Komendandi tän. To
tulles. Ausat leidjat p
tuua taſu eest Kaarli t.

Kiriklikud teated.

Jaani kirik. 2. weebr. kell 10 e. l. jumalat Eesti wabadusſõjas langenute mälestamiſe, rahutegem tapäewa ja Eesti Wabariigi tunnistamiſe puhul. Al nistus õp. Kubu ja õp. Haſſelblatt, kantsli teenistus õ ſon: Soololaul pr. E. Maſing-Grünberg. Laululehed

Koguduſe Noorte Ühingu piiblitunnid on igal wal kell 8 õht. koguduſe realgümnaſiumi ruumides, tän. 21, laulukoori harjutuſed ſealſamas igal esmasp neljapäewal kell 7 p. l.

Püha-Waimu kirik. Kesknädalal, 2. weebr. kell Wabariigi õiguslise tunnistamiſe puhul pidulik jumalat (koorilaul). Õp. Th. Tallmeister.

Pühapäewal, 6. weebr., kell 10 jumalateenistu lauaga (laululehed). Pihtikõnet peab õpet. Th. Tal Jutlustab cand. Theodor Meier. Pärast kirikupaln Meieri ordineerimine ehk waimuliku ameti pääle püh (Ordinaator: piiskop J. Kukk. Assistendid: praost A feldt ja õp. Th. Tallmeister.)

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükk.